

INTEGRAAL BELEIDSPLAN OPENBARE RUIMTE 2024-2033

Colofon

Project:	Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte Projectnummer: P786-10
Registratienummer:	20240008
Auteurs:	Jeroen Bruinenberg, Sven Beekers (PLANTERRA), afdeling Realisatie en beheer (1Stroom)
Coverfoto:	Christiane Bahr
Opdrachtgever:	Gemeente Westervoort
Datum:	26 februari 2024

Samenvatting met infographic

Dit Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte “visie IBOR Westervoort” is een strategisch plan waarmee de komende 10 jaar integraal gewerkt wordt aan grote opgaven in de openbare ruimte. Dit in combinatie met de grootschalige vervangingsopgaven waar de gemeente voor staat. Het IBOR zorgt daarnaast voor het beheersbaar houden van de aanleg- en onderhoudskosten, duurzaam financieel beleid (basis op orde) en een grotere betrokkenheid van de samenleving door samen te werken. Door de integrale visie, vervangt dit IBOR daarmee ook een aantal sectorale beleidsplannen (zie bijlage).

De kwaliteit van de openbare ruimte is van belang voor het welzijn van onze inwoners, de leefbaarheid in het dorp en de uitstraling van gemeente Westervoort, ook voor ondernemers. De openbare ruimte is daarmee van ons allemaal. Bij de keuzes voor (her)inrichting en beheer, heeft de gemeente Westervoort te maken met grote maatschappelijke uitdagingen. Denk aan de veranderingen in het klimaat: meer droogte en hevige regenval. De wens tot meer biodiversiteit en versterking van de natuur. Ook sociale thema's zoals gezondheid (meer bewegen in de openbare ruimte) en mobiliteit (stimuleren van gebruik van de fiets en openbaar vervoer en daarmee minder gebruik van de auto). En de energietransitie vraagt om een ander gebruik van de openbare ruimte. Daarbij is de omvang van de openbare ruimte en de financiële ruimte beperkt en kunnen ambities strijdig zijn. Er zullen dus altijd keuzes gemaakt moeten worden.

Een belangrijke keuze is reeds gemaakt eind 2022 door de gemeenteraad van Westervoort. Voor het beheer van de openbare ruimte is gekozen voor kwaliteitsniveau 'Sober'. De basis van dit kwaliteitsniveau is kwaliteitsniveau 'C' van het CROW met enkele onderdelen op kwaliteitsniveau 'B'.

Met de opgaven in het achterhoofd heeft de gemeente Westervoort vijf randvoorwaarden en tien ambities voor beheer, ontwerp en (her)inrichting van de openbare ruimte opgesteld. De omgevingsvisie van de gemeente Westervoort is hiervoor de basis geweest. Vanuit de doelstellingen van dit IBOR is beschreven hoe de gemeente werkt om deze te bereiken en wat de algemene werkwijze is voor de verschillende vormen beheer (onderhoud en vervanging), herinrichting en gebiedsontwikkeling. De gemeente Westervoort staat vanaf 2031 voor een flinke vervangingsopgave. Deze opgave zorgt ook voor kansen om deze ambities te realiseren. Als iets vervangen moet worden, kan integraal bekeken worden of er ruimte is om ambities uit deze visie te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan het vervangen van een weg. Kan de inrichting aangepast worden, zodat er meer ruimte ontstaat voor bijvoorbeeld groen of bomen? Daarbij is het belangrijk dat de gemeente Westervoort goed in beeld heeft wat beheerd wordt en wanneer investeringen aan vervanging toe zijn. En wat de beschikbare budgetten zijn om uitvoering te geven aan het beheer van de openbare ruimte en de bijbehorende ambities.

Na het vaststellen van deze “visie IBOR Westervoort” wordt een integraal beheersplan uitgewerkt. Dit plan kijkt ongeveer vijf jaar vooruit en bevat o.a. een meerjarenprojectprogrammering.

Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2024-2033

Wat is IBOR

Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte

- ❖ Strategisch kader voor de integrale aanpak van de openbare ruimte op gebied van beheer en (her)inrichting voor een periode van 10 jaar.
- ❖ Verdere uitwerking van de omgevingsvisie Westervoort, die de gewenste toekomst voor onze leefomgeving op de middellange tot lange termijn (tot 2040) beschrijft.

WAAROM IBOR

Nieuwe opgaven landen in de openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan klimaat- adaptatie, biodiversiteit en circulariteit. Het beheer vraagt daarom om een andere aanpak. Er is een ander beleidskader nodig.

Randvoorwaarden:

- conform wettelijke eisen;
- kapitaalvernietiging voorkomen;
- integraal gebruik ruimte (functies stapelen);
- ontwerpbewust beheer en beheerbewust ontwerp;
- samen de openbare ruimte beheren en maken.

10 AMBITIES

Voor het toekomstbestendig maken van de leefomgeving

Gezonde,
sociale
en veilige
leefomgeving

1 *De openbare ruimte is schoon en heel*

2 *De openbare ruimte is klimaat-adaptief*

3 *De openbare ruimte is circulair en energiebesparend*

Klaar voor de
toekomst

4 *De openbare ruimte faciliteert de energietransitie*

5 *De openbare ruimte bevordert de biodiversiteit*

Bereikbaarheid

6 *De openbare ruimte stimuleert duurzaam verplaatsen*

Vitale economie

7 *De openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen*

8 *De openbare ruimte stimuleert gezond gedrag*

9 *De openbare ruimte draagt bij aan karakter van Westervoort*

Een duurzaam
thuis

10 *De particuliere ruimte draagt bij aan de opgaven in de openbare ruimte*

WAT GAAN WE DOEN?

Enkele voorbeelden per ambitie

- Onderhoud op vastgesteld kwaliteitsniveau 'Sober', nieuwe openbare ruimte voldoet aan Handboek Openbare Ruimte
- Ruimte voor waterberging, waterafvoer en schaduwplekken
- Energiereductie en alternatieve brandstoffen voor bijvoorbeeld het wagenpark
- Voldoende laadvoorzieningen en ruimte voor transformatiestations
- Inrichten openbare ruimte met inheemse, bloemrijke en meer diverse beplanting
- Verbeteren bestaande loop- en fietsroutes en aansluiting nieuwe routes op bestaande structuren
- Inclusie krijgt een duidelijke plek in het op te stellen handboek openbare ruimte
- Meer groen, meer kleur en meer seizoenbeleving, goede wandel- en fiets-verbindingen
- De wijk aantrekkelijker maken door meer groen, kleur en fleur
- Campagnes om inwoners te stimuleren zelf actief bij te dragen, bijvoorbeeld tegelwippen of regenton

Het behouden en versterken van een gezonde, veilige, vitale, duurzame, leefbare en aantrekkelijke leefomgeving. Voor nu én voor de toekomst.

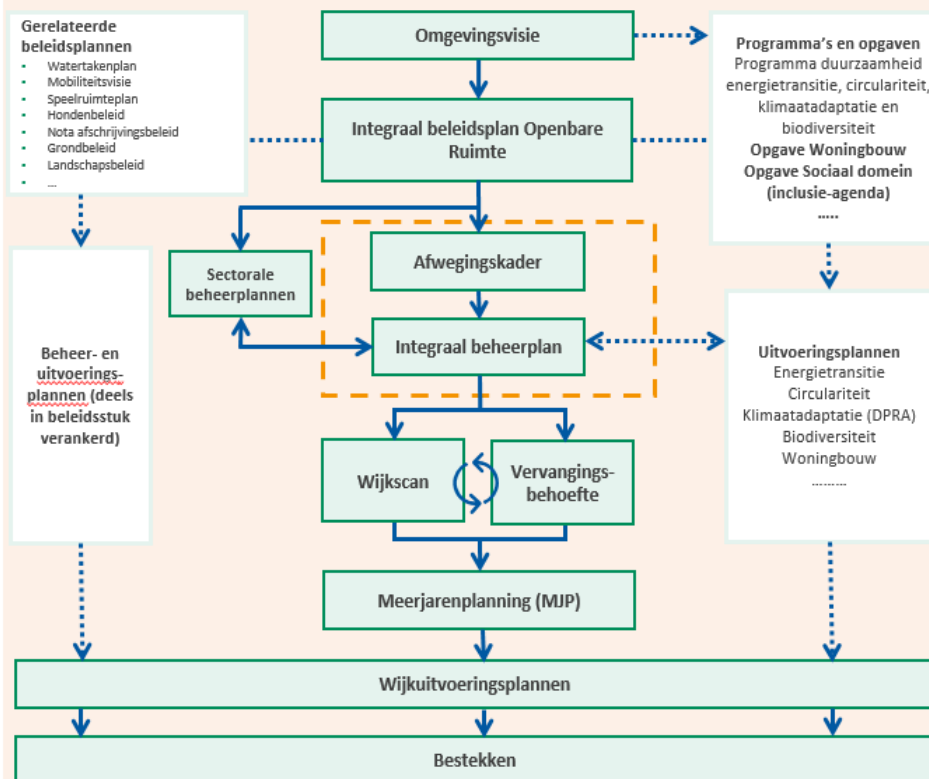
Omgevingsvisie Westervoort

Totstandkoming

De input van de gemeenteraad van Westervoort, de werkgroep inclusie en medewerkers van de gemeente vormt samen met de Omgevingsvisie Westervoort de basis voor de tien ambities en vijf randvoorwaarden die centraal staan in het IBOR.

POSITIE IBOR TEN OPZICHTE VAN ANDERE PLANNEN

VERVOLG VAN IBOR

Uit het Integraal beleidsplan volgt het opstellen van het integrale beheerplan (een procesbeschrijving) en de wijkuitvoeringsplannen.

- ❖ Het integraal beheerplan kijkt vooruit voor een periode van ongeveer vijf jaar;
- ❖ Samen met het handboek openbare ruimte vormt het beheerplan de basis om daadwerkelijk aan de slag te gaan;
- ❖ Het beheerplan bevat een meerjarenprojectprogrammering (MJP) die volgt uit de vervangingsopgave. Het vervangen van het riool is hierbij vaak leidend.
- ❖ Voor de meerjarenprojectprogrammering wordt uitgegaan van ramingen op basis van kengetallen met een gemiddeld ambitieniveau, passend bij het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau.
- ❖ Per wijk/ buurt kijken we wat de opgave is en welke ambitie welke prioriteit heeft door middel van een wijkscan en het afwegingskader.
- ❖ We vragen de inwoners mee te denken en te doen.;
- ❖ De voorbereidingstijd van grote projecten wordt gebruikt om te bekijken of er kansen zijn voor hogere ambities en/of te zoeken naar subsidiemogelijkheden. Dan wordt een zo nauwkeurig mogelijke raming gemaakt.

Wat is beheer

Beheer heeft betrekking op alle werkzaamheden die nodig zijn om de openbare ruimte in stand te houden. Denk aan klein onderhoud, groot onderhoud en vervanging.

- ❖ **Beheer:**
Dit bestaat uit twee taken klein onderhoud: **regulier** (gepland, frequent uitvoeren) en **service** (incidenteel, op basis van meldingen) onderhoud. Daarnaast de taak groot onderhoud, dit verlengt de levensduur van de openbare ruimte en de taak vervanging: bij beheer verandert de inrichting niet.
- ❖ **Projecten:**
Herinrichting. Dit zijn grote ingrijpende maatregelen aan een deel van het object, totale vernieuwing van het object of verandering van de inrichting en functie. Gebiedsontwikkeling is het (her)ontwikkelen van aangewezen locaties tot nieuwe gebieden en bijbehorende openbare ruimtes.

WAT HEBBEN WE IN BEHEER?

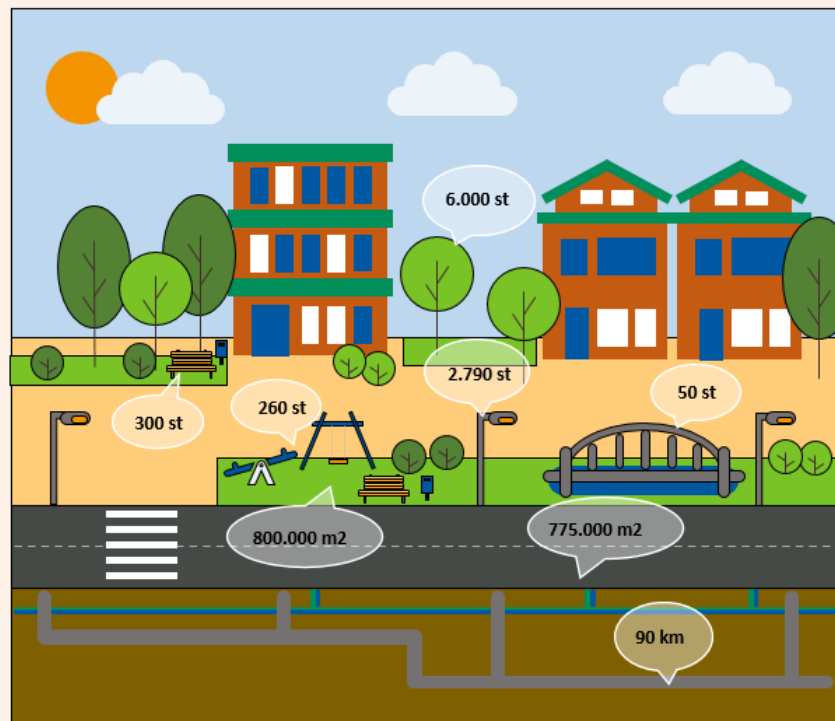
gegevens uit 2024

1,5 miljoen
m² openbare ruimte
groen en verharding

234
m² openbare ruimte
Per woning
groen en verharding

ONZE KWALITEIT

We zetten met onderhoud in op kwaliteitsniveau 'Sober'. Dit betekent dat een deel van de openbare ruimte wordt onderhouden op CROW B-niveau. Het gaat om asfalt incl. vegen en vaste planten op A-locaties, begraafplaatsen en onkruidbestrijding. De overige beheeronderdelen worden onderhouden op C-niveau.

Het wegen onderhoud in Westervoort en het daarvoor benodigde onderhoudsbudget is sinds enkele jaren onderwerp van de gemeenteraad. De oorzaak is het lage budget dat tot 2022 jaarlijks beschikbaar was. In 2022 is dit budget opgehoogd, zodat de asfalt wegen op B niveau en de elementen op C niveau kunnen worden onderhouden. Daarnaast is een eenmalig budget van 2,0 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het herstellen van de opgelopen achterstanden. Eind 2022 is begonnen met de uitvoering daarvan.

De komende jaren hoeft er weinig riool te worden vervangen. Vanaf 2030-2035 staan de eerste wijkrenovaties op de planning.

Duurzaam financieel beleid

Wat kost het?

Naast het waarborgen van het kwaliteitsniveau 'Sober' willen we werken aan verschillende ontwikkelingen.

We hebben extra vervangingsbudget nodig om de openbare ruimte tijdig te vervangen aan het einde van haar levensduur.

Om onze ambities te realiseren, hebben we ook extra budget nodig.

De kosten in de openbare ruimte stijgen door prijsstijgingen (materialen, personeelskosten).

ONDERHOUDSKOSTEN NIVEAU 'SOBER'

2022

1,92 miljoen

Voor de uitvoering van het beheer en onderhoud (gemiddelde jaarlijkse kosten)

Exclusief riolering

€ 818.100*

Kwaliteitsniveau B/C

€ 634.000

Kwaliteitsniveau B/C

€ 131.000

Kwaliteitsniveau C

€ 53.000

Kwaliteitsniveau n.v.t

€ 36.000

Kwaliteitsniveau C

€ 82.500

Kwaliteitsniveau n.v.t

€ 5.000

Kwaliteitsniveau C

€ 48.000

Kwaliteitsniveau C

€ 115.000

Kwaliteitsniveau B/C

* Groen en bomen incl. begraaftplaatsen, hondenvelden en boomfeestdag

WAT KOSTEN ONZE AMBITIES EXTRA?

Organisatorisch

We gaan investeren in nieuwe werkprocessen en beheerinstrumenten, andere kennis en veranderingen in de samenwerking met andere afdelingen. Dit kost tijd en geld.

Integraal werken

Wat uiteindelijk specifiek benodigd is voor het realiseren van eerder beschreven ambities is afhankelijk van meerdere factoren en is niet elk jaar hetzelfde.

De ambities moeten de komende jaren meer specifiek in beeld worden gebracht en vastgelegd in wijkuitvoeringsplannen. De relatie en samenhang met andere projecten staat hierin centraal. Er wordt multidisciplinair gedacht; waar en hoe kunnen zaken elkaar versterken en hoe kan een oplossing meerdere doelen bereiken.

VERVANGINGSOPGAVE OPENBARE RUIMTE

970.000
Per jaar

Benodigd vervangingsbudget op basis van leeftijd

Exclusief riolering

Groen en bomen	€ 55.000
Spelen	€ 120.000
Straatmeubilair	€ 10.000
Verharding	€ 500.000
Civiele kunstwerken	€ 120.000
Verkeersvoorzieningen	€ 15.000
Openbare verlichting	€ 150.000

Gemiddelde jaarlijkse vervangingskosten op basis van ouderdom

Kapitaallasten

Inhoudsopgave

Colofon	pag. 2
Samenvatting en infographic	pag. 3
Inhoudsopgave	pag. 8
1. Inleiding	pag. 9
- 1.1 aanleiding	pag. 9
- 1.2 doelstellingen IBOR	pag. 9
- 1.3 totstandkoming IBOR	pag. 10
- 1.4 vervolg IBOR	pag. 12
2. Visie op de openbare ruimte	pag. 14
- 2.1 randvoorwaarden voor beheer en (her)inrichting	pag. 14
- 2.2 ambities voor de openbare ruimte van Westervoort	pag. 14
- 2.3 uitwerking van de 10 ambities	pag. 16
3. Hoe werkt de gemeente om de doelstellingen te bereiken	pag. 36
- 3.1 doelstellingen IBOR en algemene werkwijze	pag. 37
- 3.2 beheercyclus	pag. 38
- 3.3 werkwijze beheer (onderhoud en vervanging)	pag. 40
- 3.4 werkwijze herinrichting	pag. 42
- 3.5 werkwijze gebiedsontwikkeling	pag. 43
4. Wat beheert de gemeente en wat kost het	pag. 45
- 4.1 wat beheert de gemeente en op welk kwaliteitsniveau	pag. 45
- 4.2 beheerkosten	pag. 46
- 4.3 vervangingskosten	pag. 47
- 4.4 beheerkosten en ambities	pag. 50
Bijlagen	
1 Sectoraal beleid	pag. 51
2 Afschrijvingsbeleid	pag. 54

1. Inleiding

Dit Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte “visie IBOR Westervoort” geeft een integrale visie op het beheer van alle openbaar toegankelijke buitenruimte. Beheer heeft betrekking op alle maatregelen en activiteiten die nodig zijn om de openbare ruimte voor een langere periode in stand te houden. Het plan beschrijft de integrale gemeentelijke ambities en de bijbehorende randvoorwaarden. Hiermee is dit de basis voor de te maken keuzes over (her)inrichting en beheer. Het is een integraal plan en daarmee vervangt het huidig sectoraal beleid (zie bijlage 2).

Eerst wordt de aanleiding voor dit IBOR beschreven. Dit zijn met name de opgaven in de openbare ruimte. Dan volgen de doelstellingen van het IBOR (1.2) en de totstandkoming van het IBOR (1.3). Tot slot wordt het vervolg op het IBOR beschreven in paragraaf 1.4.

1.1 Aanleiding

De gemeente Westervoort staat voor een aantal grote maatschappelijke opgaven zoals ook in de omgevingsvisie omschreven. Denk aan opgaven als klimaatadaptatie, circulariteit, energietransitie, biodiversiteit, woningbouw Westervoort-Noord, maar ook opgaven die bijdragen aan een inclusieve en gezonde samenleving. Ook bereiken vanaf 2030 veel kapitaalgoederen het einde van hun technische levensduur, waardoor vervanging noodzakelijk is.

Daarnaast heeft het beheer zich de afgelopen jaren ontwikkeld van een technische, financiële aangelegenheid richting een werkveld met meer aandacht voor tevreden en betrokken gebruikers. De komende jaren vraagt het inrichten en onderhouden van de buitenruimte om een aanpak waarbij zo goed mogelijk wordt aangesloten op de veranderende vragen en wensen.

Technische instandhouding is niet langer voldoende. Nieuwe opgaven landen in de openbare ruimte. Het beheer (onderhoud en vervanging, herinrichting en gebiedsontwikkeling), vraagt daarom om een andere aanpak. Er is een ander beleidskader nodig.

1.2 Doelstellingen IBOR

Het IBOR kent meerdere doelstellingen:

- integraal werken aan grote maatschappelijke opgaven;
- samenwerken;
- basis op orde.

Integraal werken

Het IBOR heeft allereerst als doel sectorale (op zichzelf staande) beleidsplannen te vervangen door 1 integraal beleidsstuk.

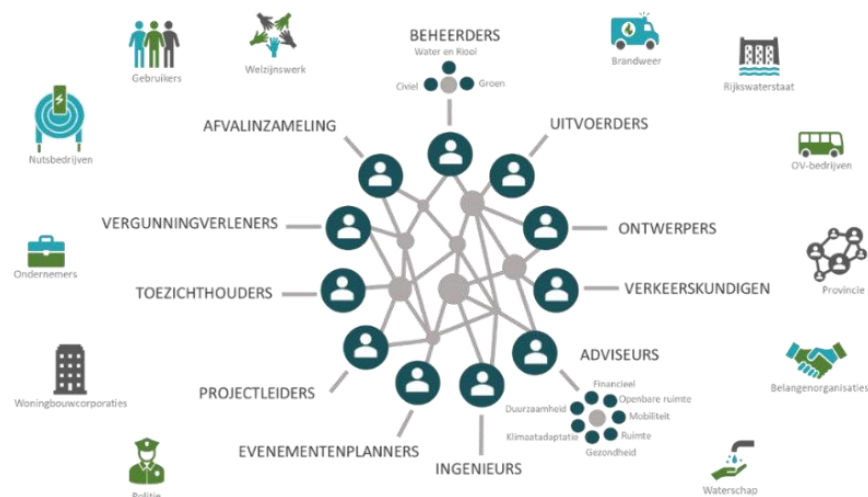
De gemeente Westervoort staat voor een groot aantal maatschappelijk opgaven. Om efficiënt en effectief aan deze opgaven te kunnen werken is één integraal beleidsplan nodig.

Samenwerken

De inzet van inwoners en derden (betrokken partijen) is onmisbaar, zowel in beleid als in uitvoering.

Samen met haar inwoners wil gemeente Westervoort de openbare ruimte vormgeven en indien mogelijk eigenaarschap toekennen. Door inwoners te laten meedenken over de invulling en het onderhoud van hun eigen leefomgeving, wordt de betrokkenheid vergroot. Ook het bedrijfsleven en andere instellingen worden daarbij betrokken.

Figuur 1 geeft een overzicht van betrokkenen bij de openbare ruimte.

Figuur 1: Speelveld van betrokkenen bij de openbare ruimte

Basis op orde

Om in te kunnen inspelen op de maatschappelijke opgaven moet de basis op orde zijn, zowel buiten op straat als binnen in de gemeentelijke organisatie. Het beheer moet professioneel georganiseerd zijn. In hoofdstuk 3 is omschreven hoe de gemeente werkt om de doelstellingen van dit IBOR te bereiken. In deze beleidsvisie is ook in beeld gebracht wat de gemeente Westervoort beheert, wat het kost (hoofdstuk 4) en wanneer vervangingsinvesteringen noodzakelijk zijn.

1.3 Totstandkoming IBOR

Beleidsstukken

Veel van de opgaven in de openbare ruimte staan ook centraal in beleidsstukken op rijks- en provinciaal niveau. De inhoud van het IBOR staat dan ook niet op zichzelf: het bouwt voort op nationale,

regionale en lokale visie- en beleidsstukken. De landelijke thema's zijn op provinciaal niveau vertaald in de Omgevingsvisie "Gaaf Gelderland" en op lokaal niveau in de Omgevingsvisie Westervoort.

Aan veel van de thema's uit de omgevingsvisie kan het beheer van de openbare ruimte een belangrijke bijdrage leveren. De omgevingsvisie heeft een bredere blik dan dit beleidsplan. De verschillende ambities/thema's uit deze visie komen zodoende niet letterlijk overeen, maar sluiten hier wel op aan.

Figuur 2: Ambities Omgevingsvisie Westervoort – veel raakvlakken met de openbare ruimte

Er is ook aansluiting gezocht op de ambities uit het coalitieakkoord 2022-2026 "Bouwen aan Westervoort en andere beleidsstukken en uitvoeringsprogramma's zoals het Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie in de Liemers. Ook nieuwe visies, bijvoorbeeld die op mobiliteit, zullen bij het opstellen van het Integraal Beheerplan Openbare ruimte worden meegenomen.

Betrokken partijen

Er zijn een startgesprek en een werksessie georganiseerd met de raad. Hier is gesproken over de ambities voor de openbare ruimte. Samen is verkend hoe ambities concreet vertaald kunnen worden op straat. En welke (financiële) ruimte hiervoor is. Ook is er gesproken met de werkgroep Inclusie Westervoort. Zij hebben feedback gegeven

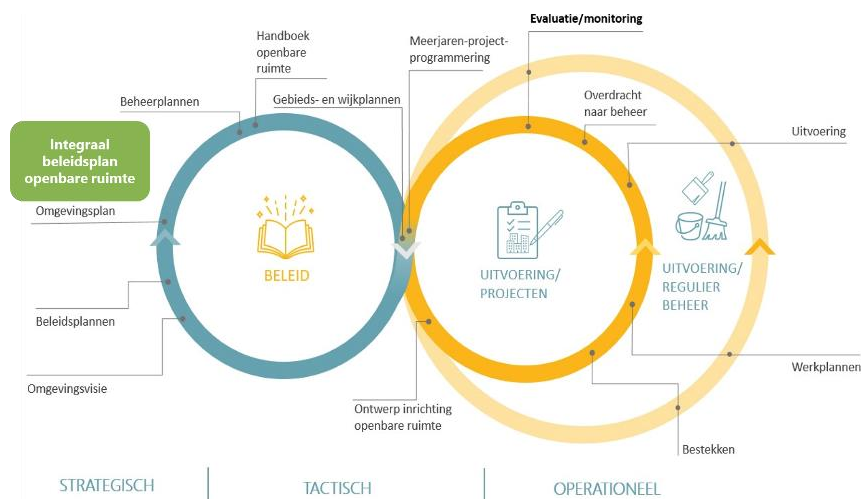
op de ambitie “openbare ruimte (toegankelijk) voor iedereen”. Naast de wens tot meer concretisering, hebben zij aangegeven het liefst een goed handboek openbare ruimte uitgewerkt te zien, waarin inclusie een duidelijke plek heeft. Zo hoeven zij niet bij elk project betrokken te worden, omdat er dan al duidelijke richtlijnen hoe inclusie in een nieuwe project een plek krijgt. Denk bijvoorbeeld aan normen voor bijvoorbeeld breedte van een parkeerplaats of manoeuvreerruimte voor een scooter.

Daarnaast is er input opgehaald bij medewerkers van verschillende afdelingen van gemeente Westervoort. Denk aan afdeling R&B (Realisatie en Beheer), RSO (Ruimte, Samenleving, Ontwikkeling), het programmateam Duurzaamheid (circulaire economie, energie, klimaatadaptatie en mobiliteit), adviseurs op het gebied van participatie en afdeling Sociaal Domein.

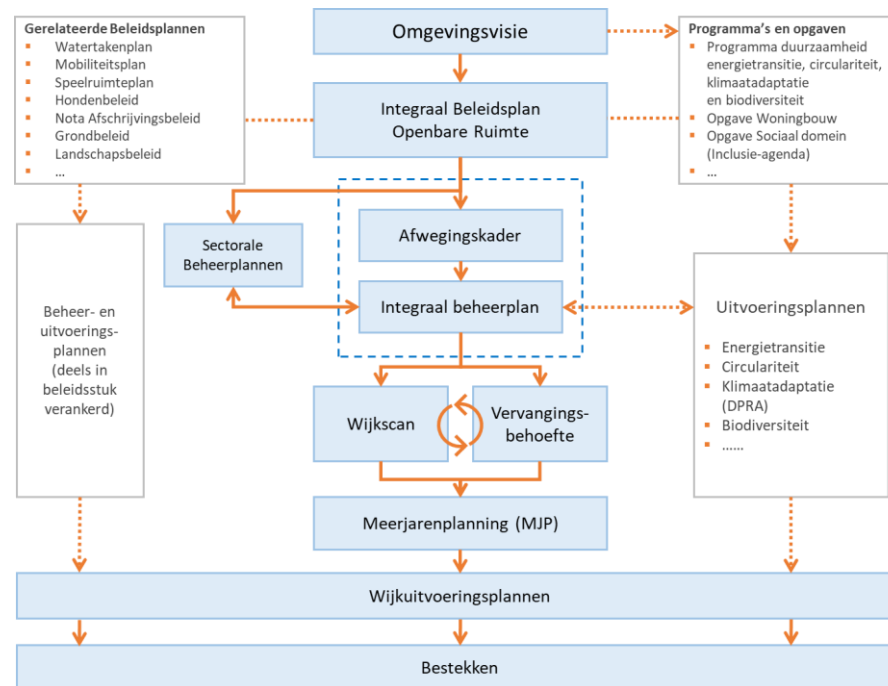
1.4 Vervolg IBOR

De visie IBOR Westervoort is een richtinggevend stuk op **strategisch** niveau (beleid) waarin een visie wordt gecombineerd met ambities en randvoorwaarden voor een termijn van ongeveer 10 jaar. De visie wordt, na het vaststellen, verder uitgewerkt in een integraal beheerplan met een meerjarenprojectprogrammering, een handboek openbare ruimte en de meerjarenprojectprogrammering. Zie figuur 3 voor een globaal overzicht van de positie van deze stukken binnen de beleids-/uitvoeringscyclus beheer openbare ruimte.

Figuur 3: Beleids-/uitvoeringscyclus beheer openbare ruimte

Om het IBOR Westervoort beter in context te plaatsen worden hierna de stukken die eruit voortvloeien kort toegelicht. Zie figuur 4 voor een schematische weergave van de samenhang tussen de beleidsdocumenten op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

Figuur 4: Samenhang tussen alle beleidsdocumenten op strategisch, tactisch en operationeel niveau

Beheerplan

Het **integraal beheerplan** kijkt vooruit voor een termijn van ongeveer vijf jaar. Het beheerplan is daarmee de **tactische vertaling** naar toepasbare beheermaatregelen en werkwijzen/processen voor de te beheren openbare ruimte. Het beheerplan en handboek openbare ruimte vormen vervolgens de basis om daadwerkelijk aan de slag te gaan in de openbare ruimte (**operationeel**).

Het beheerplan bevat onder andere een meerjarenproject-programmering, een afwegingskader op procesniveau, concretisering en differentiatie van de beheerniveaus en uitwerking van participatiekaders.

De meerjarenprojectprogrammering volgt uit de vervangingsbehoefte. Hieruit volgen wijkuitvoeringsplannen. Deze worden opgesteld aan de hand van een wijkscan (hittestress/groen/natuur/inclusief etc.) Het wijkuitvoeringsplan beschrijft wat er concreet in een wijk gaat gebeuren. Het beheerplan en de wijkplannen worden niet separaat voorgelegd aan de raad.

Uitvoering

Bij de uitwerking van de opgaven en ambities wordt door verschillende afdelingen binnen de gemeente samengewerkt. Zo worden alle disciplines zo vroeg mogelijk betrokken bij nieuwe ontwikkelingen en het beheer hiervan. Ook worden inwoners/gebruikers betrokken. In hoofdstuk 3 wordt uitgelegd hoe de gemeente werkt om de doelstellingen van dit IBOR te bereiken en wat dit in het bijzonder voor deze vormen van beheer (onderhoud en vervanging, herinrichting en gebiedsontwikkeling) betekent.

Financieel

Middels de meerjarenprojectprogrammering, die volgt uit het nog op te stellen integraal beheerplan, worden de projecten in de begroting en de capaciteitsplanning opgenomen. Met het vaststellen van de begroting wordt het geld ter beschikking gesteld. Voor de meerjarenprojectprogrammering wordt uitgegaan van ramingen op basis van kengetallen met een gemiddeld ambitieniveau, passend bij het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau.

De voorbereidingstijd van grote integrale projecten inclusief participatietraject duurt ruim een jaar. Dit geeft de mogelijkheid om tijdens de daadwerkelijke voorbereiding van een project te bekijken of er kansen zijn voor hogere ambities en/of te zoeken naar

subsidiemogelijkheden. Er wordt een zo nauwkeurig mogelijke raming gemaakt. Wanneer er in uitzonderlijke gevallen (door onvoorziene omstandigheden of prijsstijgingen) extra geld nodig is, wordt dit voorgelegd aan de raad.

2. Visie op de openbare ruimte

In dit hoofdstuk is de visie op de openbare ruimte uitgewerkt aan de hand van vijf randvoorwaarden en tien ambities. Het gaat hier over wat de gemeente wil bereiken buiten op straat.

2.1 Vijf randvoorwaarden voor beheer en (her)inrichting

Gemeente Westervoort heeft vijf randvoorwaarden geformuleerd voor beheer en (her)inrichting van de openbare ruimte. Deze randvoorwaarden staan in het beheer en in projecten niet ter discussie. Elke activiteit en elk ontwerp moet voldoen aan deze randvoorwaarden.

1. **Er wordt gewerkt conform wettelijke eisen.** Verkeersveiligheid staat altijd voorop. Daarnaast is er bijvoorbeeld wetgeving omtrent Wet Natuurbescherming en onderhoud en plaatsing speelvoorzieningen (Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen 2023). Andere voorbeelden zijn onder andere de richtlijnen van het CROW (ASVV 2021), de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), en de NEN 2767;
2. **Kapitaalvernietiging wordt zoveel mogelijk voorkomen.** Door het niet op tijd uitvoeren van onderhoud of het maken van niet-toekomstbestendige keuzes kunnen meerkosten ontstaan. Denk aan hoge vervangingskosten, omdat is bezuinigd op onderhoud. Of andersom, het vervangen van een weg eerder dan gepland. Dit wordt zoveel mogelijk voorkomen, tenzij er argumenten zijn die zwaarder wegen om het toch te doen;
3. **Er wordt gezocht naar een integraal gebruik** van de openbare ruimte (stapelen functies). Zo is er onder een voetpad plaats voor kabels en leidingen, of een groeiplaatsconstructie voor bomen.

Ook groen, waterberging, spelen en het verhogen van de biodiversiteit zijn te combineren en kunnen elkaar versterken.

4. **De openbare ruimte wordt ontwerpbewust beheerd en beheerbewust ontworpen.** Dit betekent dat er ontwerpen worden gemaakt die kunnen worden beheerd en dat er wordt beheerd, passend bij het gemaakte ontwerp;
5. **Gemeente Westervoort beheert en maakt de openbare ruimte samen.** In een openbare ruimte die samen wordt gemaakt en beheerd, krijgen de inwoners en andere belanghebbenden ruimte om bewuster onderdeel te zijn van de openbare ruimte, door mee te denken en mee te doen. Inwoners worden vroegtijdig betrokken en er worden duidelijke afspraken gemaakt. Zo wordt eigenaarschap over de eigen leefomgeving ervaren. Hierdoor dragen inwoners sneller bij aan het beheer en de maatschappelijke opgaven in de gemeente.

2.2 Ambities voor de openbare ruimte van Westervoort

Naast de vijf randvoorwaarden heeft gemeente Westervoort tien ambities geformuleerd die voortkomen uit de omgevingsvisie en waarbij de openbare ruimte middels beheer een belangrijke bijdrage aan kan leveren. Deze zijn hieronder in willekeurige volgorde benoemd. In figuur 5 is de samenhang weergegeven. Op deze ambities kan worden geprioriteerd en gestuurd.

Aan de hand van deze ambities maakt gemeente Westervoort gericht afwegingen bij het opstellen van bestekken, het uitvoeren van beheeractiviteiten en het plannen en uitvoeren van projecten.

Het is onmogelijk alle ambities en opgaven in een beperkte openbare ruimte te realiseren. Ook sluiten de ambities niet altijd aan bij de wensen van de inwoners en is het budget beperkt. Het is nodig om keuzes te maken en te prioriteren aan de hand van opgave(n), kansen en knelpunten in het gebied. De uitwerking hiervan wordt beschreven in het beheerplan.

1. De openbare ruimte is schoon en heel
2. De openbare ruimte is klimaatadaptief
3. De openbare ruimte is circulair en energiebesparend
4. De openbare ruimte faciliteert de energietransitie
5. De openbare ruimte bevordert biodiversiteit
6. De openbare ruimte stimuleert duurzaam verplaatsen
7. De openbare ruimte is (toegankelijk) voor iedereen
8. De openbare ruimte stimuleert gezond gedrag
9. De openbare ruimte draagt bij aan het karakter van Westervoort
10. De particuliere ruimte draagt bij aan de opgaven in de openbare ruimte

Figuur 5: Samenhang ambities IBOR met de thema's uit de Omgevingsvisie

2.3 Uitwerking van de 10 ambities

1

DE OPENBARE RUIMTE IS SCHOON EN HEEL

In een openbare ruimte die schoon en heel is, wordt de openbare ruimte onderhouden volgens de afgesproken kwaliteitsniveaus. Dit betekent bijvoorbeeld dat er beperkt zwerfvuil of graffiti aanwezig is, weinig overlast van hondenpoep, straatmeubilair weinig gebreken vertoont, wegen goed begaanbaar zijn en er geen tot weinig scheefstand van lichtmasten, verkeersborden of palen is. De veiligheid van de openbare ruimte is een randvoorwaarde en is daarom niet een ambitie waar minder of meer op wordt ingezet. Er zijn ook andere partijen die openbaar toegankelijke ruimte onderhouden. Zij gaan zelf over het onderhoud.

Relevante beleidsstukken

- APV
- Afvalstoffenverordening
- Omgevingsvisie Westervoort
- Grondstoffenplan Samen minder afval

Streefbeelden

Schoon

De gemeente Westervoort:

- Heeft samen met inwoners en andere gebiedsbeheerders (o.a. Waterschap Rijn en IJssel, provincie) een rol in het voorkomen en opruimen van zwerfafval. Denk aan publiekscampagnes, goed zichtbare afvalbakken en afvallessen op scholen. Hierbij heeft de gemeente een faciliterende en verbindende rol;
- Ruimt zwerfafval op binnen de bebouwde kom volgens het vastgestelde kwaliteitsniveau.
- Zorgt ervoor dat afvalbakken in de openbare ruimte uniform, aantrekkelijk, goed zichtbaar en bereikbaar zijn;
- Zorgt voor een goede bereikbaarheid en toegankelijkheid van (ondergrondse) verzamelcontainers;
- Ruimt als gemeente alleen op specifiek aangegeven locaties hondenpoep op. Inwoners/bezoekers zijn op andere locaties zelf verplicht dit op te ruimen;

Heel

- Onderhoudt de openbare ruimte op kwaliteitsniveau 'C'.

DE OPENBARE RUIMTE IS SCHOON, HEEL EN AANTREKKELIJK

2

DE OPENBARE RUIMTE IS KLIMAATADAPTIEF

In een klimaat adaptieve openbare ruimte wordt ingespeeld op de huidige klimaattrends en het steeds extremer wordende weer. Zo is er aandacht voor het verminderen van hittestress, wateroverlast en droogte. Dit betekent bijvoorbeeld dat er ruimte is voor waterberging, waterafvoer en zijn er verkoelende schaduwplekken te vinden. Het is daarnaast belangrijk dat de waterkwaliteit van voldoende kwaliteit is.

Relevante beleidsstukken

- Inrittenbeleid
- Watertakenplan
- Omgevingsvisie Westervoort
- Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie in de Liemers

Streefbeelden

Droogte en watertekort

De gemeente Westervoort:

- Buffert en vangt overtollig water zo goed mogelijk op (bijv. door afkoppelen regenwater, berging hemelwater in droge perioden en past bergings- en infiltratievoorzieningen in versteende gebieden toe. Bijvoorbeeld door oppervlaktewateren meer te gebruiken voor waterberging in de dorpskern;
- Voert wegen en parkeerplaatsen met minder dan 1.000 motorvoertuigbewegingen per werkdagemaal waterpasserend uit. Dit geldt niet voor wegen die veel worden gebruikt door vrachtverkeer of landbouwverkeer.

Wateroverlast voorkomen en verminderen

- Treft maatregelen bij doorgaande wegen met meer dan 30 millimeter water op straat bij hevige regenbuien (afvoeren water naar overloopgebieden bijvoorbeeld);
- Vermindert verharding en integreert meer groen en water binnen ontwikkelingen in de openbare ruimte. Overbodige verharding wordt omgevormd naar groen;
- Past waar mogelijk en wenselijk halfverharding toe in de openbare ruimte.

Hittestress voorkomen

- Bescherm bestaande groenstructuren en breidt deze waar mogelijk uit bijvoorbeeld bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen ter bevordering van koeltezones;
- Volgt de groene landelijke maatlat? groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving, 3-30-300 regel en zorgt voor voldoende schaduw op trottoirs en fietspaden en streeft naar koeltezones bij woningen op een loopafstand van 300 meter;
- Reserveert ruimte voor grote bomen op grote parkeerplaatsen, zowel boven als onder de grond (wortelstelsel);
- Streeft naar een groene inrichting met oog op de gezondheid van kwetsbare groepen. Dit betekent dat minimaal 80% van scholen, buitensportlocaties en verzorgingslocaties direct aan of zijn gelegen in koele en groene zones.

Landelijke maatlat voor een groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving en verkenning groennorm

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z05065&did=2023D11915

DE OPENBARE RUIMTE IS KLIMAATADAPTIEF

In een circulaire openbare ruimte wordt er gestuurd op het behouden van de waarde door goed onderhoud en het hergebruik, recyclen en duurzame materialen. Dit betekent veelal dat bij de inkoop van materialen en objecten circulaire waarden worden gehanteerd. Ook wordt er zoveel mogelijk energieneutraal beheerd. Er wordt ingezet op het gebruik van duurzaam, energiezuinig materiaal en materieel dat zo min mogelijk CO2-uitstoot.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Uitvoeringsprogramma circulariteit

Streefbeelden

Circulair

De gemeente Westervoort:

- Werkt zoveel mogelijk met hergebruikte, gerecyclede en duurzame materialen (denk aan innovatieve asfaltmengsels, hergebruik van betonpuin);
- Koopt zoveel mogelijk zelf circulair in en neemt circulariteit mee als criterium in de inkoopkeuze;
- Bij aanbesteding worden meetbare kwaliteitseisen, zoals de milieukostenindicator (MKI), CO2-prestatieladder (plan van aanpak wordt uitgewerkt) of onderbouwde innovaties gebruikt;
- Gebruikt organische materialen (bijv. snoeiafval) als grondstof (bijvoorbeeld takkenwal, compost) ;
- Helpt organisatoren van evenementen bij het verduurzamen van hun evenement, bijvoorbeeld door voorlichting over (systemen voor) hergebruik van materialen (besparing materialen) en het scheiden van afval.

Energiebesparing

- Zet in op energiereductie en alternatieve brandstoffen voor bijvoorbeeld het wagen- en machinepark van de gemeente of aannemer;
- Verlaagt de energiebehoefte vanuit de openbare ruimte, bijvoorbeeld door in te zetten op duurzamere ledverlichting of minder te verlichten.

**DE OPENBARE RUIMTE IS CIRCULAIR EN
ENERGIEBESPAREND**

In een openbare ruimte die de energietransitie faciliteert is er ruimte om gebruik te maken van alternatieve brandstoffen en mogelijkheden voor energie opwek. Daarnaast faciliteert de openbare ruimte de energietransitie doordat er voorzieningen in worden ingepast. Denk aan warmte-netten, stroomkasten, et cetera.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Regionale Energie Strategie (RES)
- Integrale laadvisie gemeente Westervoort

Streefbeelden

Energietransitie

De gemeente Westervoort:

- Faciliteert grootschalige energie opwek wanneer het initiatief past binnen de RES afspraken;
- Zorgt dat transformatorstations goed worden ingepast in de openbare ruimte (bijv. sedumdak). Transformatorstations komen niet op riolering, trottoirs, fietspaden, naast hoofdontsluitingswegen en in beginsel altijd buiten een zichtlijn;
- Zorgt voor voldoende laadvoorzieningen voor elektrisch vervoer;
- Staat positief tegenover initiatieven voor een waterstofvoorziening voor wegtransport;
- Kapt geen bomen voor particuliere zonnepanelen;
- Houdt rekening met de ruimtereservering voor o.a. transformatorstations en/of laadpalen wanneer gevraagd wordt snippergroen te verkopen.

**DE OPENBARE RUIMTE FACILITEERT
DE ENERGIETRANSITIE**

In een biodiverse openbare ruimte is er naast aandacht voor de mens ook aandacht voor flora en fauna en hun leefgebied. Meer en robuustere natuur in het dorp en op het bedrijventerrein vraagt om extra gemeentelijke aandacht. Als gemeente geven we het goede voorbeeld door steeds natuurinclusief te denken bij het beheer en de (her)inrichting van de openbare ruimte. Dit betekent bijvoorbeeld dat de openbare ruimte wordt ingericht met bloemrijke, inheemse en meer diverse beplanting. Bovendien wordt er ingezet op andere vormen van beheer, zoals biologische bestrijding en ecologisch beheer. Met inrittenbeleid wordt voorkomen dat alle tuinen worden bestraat.

Relevante beleidsstukken

- LOP
- Omgevingsvisie Westervoort
- Uitvoeringsprogramma biodiversiteit
- Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie in de Liemers

Streefbeelden

Ecologische verbindingen

De gemeente Westervoort:

- Beschermt bestaande groenstructuren en breidt deze waar mogelijk uit bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen ter bevordering van biodiversiteit;
- Voegt versnipperd groen samen tot grotere eenheden, wanneer dit bijdraagt aan een (meer) robuuste ecologische verbinding en wijst hiertoe zones aan waar flora en fauna prioriteit krijgen;

Natuurinclusief beheer

- Denkt natuur inclusief in het beheer en in projecten in de openbare ruimte;
- Streeft naar zoveel mogelijk ecologisch maaibeheer en het ecologisch beheer van sloten;
- Gebruikt geen chemische middelen bij onkruidbestrijding;
- Bestrijdt invasieve soorten conform de wet en regelgeving.
- Kapt of snoeit géén bomen vanwege allergieën of overlast (denk aan blad, zaadafval, overlast van vogels).

Biodiversiteit en kwaliteit

- Plant een grote(re) diversiteit aan planten en bomen, bij voorkeur inheemse soorten omdat deze meer bijdragen aan het leefklimaat voor vogels en insecten;
- Wenst waar mogelijk en wenselijk areaal ecologisch te beheren. Op een schralere bodem ontstaat een grote verscheidenheid aan planten en daardoor ook een groter aantal soorten insecten;
- Streeft ernaar oevers in te richten als natuurlijke oevers;
- Stemt bij vervanging van de openbare ruimte de openbare verlichting af op de aanwezige flora en fauna, maar houdt hierbij ook rekening met de sociale veiligheid.

DE OPENBARE RUIMTE BEVORDERT BIODIVERSITEIT

In een openbare ruimte die aanzet tot duurzaam verplaatsen is er aandacht voor transportmogelijkheden als lopen, fietsen en staat het openbaar vervoer boven autogebruik. Dit betekent dat er onder meer aantrekkelijke wandelroutes en fietsroutes zijn. Ook zijn opstappunten voor het OV goed bereikbaar. Voorzieningen zijn goed bereikbaar en beschikken over voldoende stallingsmogelijkheden voor de fiets. Bovendien faciliteert het andere vormen van duurzaam transport, zoals deelmobiliteit en elektrische auto's.

Relevante beleidsstukken

- Mobiliteitsvisie
- Parapluplan Parkeren
- Omgevingsvisie Westervoort
- Integrale laadvisie Westervoort

Streefbeelden

Duurzame mobiliteit

De gemeente Westervoort:

- Geeft meer ruimte aan verschillende vormen van langzaam verkeer indien dit veilig kan;
- Verbetert waar mogelijk en nodig bestaande loop- en fietsroutes en sluit nieuwe routes aan op bestaande structuren;
- Gaat in gesprek met OV-aanbieders over goed bereikbare opstappunten, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van nieuwbouwwijk Westervoort-Noord;
- Zorgt voor verkeersveilig groen en werkt daarbij visuele barrières zoveel mogelijk weg.

Bereikbare functies

- Hanteert het Parapluplan Parkeren Westervoort 2023 voor een acceptabele loopafstand tot parkeren bij nieuwe ontwikkelingen;
- Geeft ruimte aan voldoende stallingsmogelijkheden voor de fiets. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt voldaan aan het Parapluplan Parkeren Westervoort.

DE OPENBARE STIMULEERT DUURZAAM
VERPLAATSEN

In een openbare ruimte voor iedereen staat inclusiviteit hoog in het vaandel. Iedereen moet makkelijk gebruik kunnen maken van de openbare ruimte en zich er zelfstandig kunnen bewegen. Thuis voelen in de openbare ruimte draagt bij aan beleving en gedrag in de openbare ruimte. Hierbij is er aandacht voor alle gebruikers; zowel volwassenen als kinderen, mensen die psychisch kwetsbaar zijn, mensen met een andere culturele achtergrond en mensen met een (lichamelijke of verstandelijke) beperking. Inclusief betekent dat de openbare ruimte niemand uitsluit en er geen hinder wordt veroorzaakt door particuliere objecten (zoals uitstallingen en terrassen, auto's die op de stoep parkeren). Ook het OV dient voor iedereen goed bereikbaar te zijn.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Inclusieagenda
- Mobiliteitsvisie

Streefbeelden

Toegankelijk (voor iedereen)

De gemeente Westervoort:

- Streeft er naar zoveel mogelijk input van omwonenden en gebruikers op te halen wanneer een (her)inrichting start.
- Gebruikt de input van bewoners en belangenorganisaties (bijvoorbeeld Stichting Gehandicaptenraad Westervoort) om knelpunten aan te pakken om zo de toegankelijkheid te vergroten;
- Stelt een handboek openbare ruimte op waarin inclusie een duidelijke plek heeft. Denk aan normen voor manoeuvreerruimte voor rolstoelgebruikers of extra brede parkeerplaatsen voor mensen met een handicap;
- Bevordert de zelfredzaamheid in de openbare ruimte middels veilige en toegankelijke routes met voldoende rustpunten. Denk aan voldoende ruimte voor elke verkeersdeelnemer, trottoirs die voldoende breed zijn en logisch op elkaar aansluiten, zonder obstakels en beperkte hoogteverschillen (of een goede afrit). Speeltuinen die veilig bereikbaar zijn voor kinderen. En zo min mogelijk prikkels (bijv. reclamebord op een kruising).
- Streeft naar voldoende openbare (rolstoeltoegankelijke) toiletten in het centrum. Dit kunnen toiletten zijn van derden.

Openbaar vervoer en deelmobiliteit

- Zet in op een toekomstgerichte mobiliteitsketen door het stimuleren van betere aansluitingen en nieuwe vervoersconcepten, zoals deelmobiliteit;
- Stimuleert het versterken van OV-knooppunten, onder andere aanvullende voorzieningen, verblijfsfuncties en doelgroepenvervoer (denk aan ;
- Blijft aandacht vragen voor goed bereikbare OV-opstappunten, denk bijvoorbeeld aan een veilige uitschuifrede op treinperrons.

DE OPENBARE RUIMTE IS (TOEGANKELIJK) VOOR IEDEREEN

In een gezonde openbare ruimte is er sprake van een inrichting die een gezonde leefstijl stimuleert. Een aangename groene wandelroute met voldoende schaduw en zitgelegenheid motiveert mensen meer te bewegen. Wanneer je ook voorzieningen zoals bijvoorbeeld een rustpunt toevoegt, wordt niet alleen fysieke activiteit gestimuleerd maar ook sociale interactie. Wat weer zorgt voor minder eenzaamheid. De openbare ruimte draagt dus ook bij aan het welbevinden van inwoners. Ook goede fietsvoorzieningen, bijvoorbeeld een veilige (snel)fietsroute nodigen uit tot het pakken van de fiets in plaats van de auto.

Het is belangrijk voldoende ruimte te reserveren voor spelen, bewegen, ontmoeten en recreëren. Tegelijkertijd is de openbare ruimte veilig (verkeersveiligheid is een randvoorwaarde).

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Lekker naar Buiten! Speelruimteplan

Streefbeelden

Gezonde leefstijl

De gemeente Westervoort:

- Geeft ruimte aan fietsen en wandelen. Zet in op goede verbindingen en routes vanuit de dorpskern naar het buitengebied en omliggende dorpen en steden.
- De openbare ruimte nodigt uit om de fiets te pakken in plaats van de auto voor afstanden korter dan 10 kilometer en nodigt uit tot wandelen en sporten;
- Geeft ruimte aan spelen, bewegen, sporten en ontmoeten in de openbare ruimte en zorgt voor een goede balans en spreiding in de wijk.

Welbevinden

- Houdt bij de uitwerking van groen rekening met hoe een groene leefomgeving bijdraagt aan het algemeen welbevinden (mentale, fysieke en sociale gezondheid). Denk hierbij aan de hoeveelheid groen, meer kleur en fleur en seizoen beleving;
- Zorgt voor voldoende bankjes bij hondenlosloopvelden en speeltuinen en langs wandel- en fietsroutes en -knooppunten;
- Streeft met de inrichting van de openbare ruimte naar meer 'ogen op straat' ter bevordering van de sociale veiligheid. Het aanpassen of verwijderen van groen is daarbij het laatste redmiddel. Preventie en voorlichting, het inschakelen van een wijkagent of het bijplaatsen van een lichtmast komen eerst aan bod.

DE OPENBARE RUIJTE STIMULEERT GEZOND GEDRAG

In een aantrekkelijke openbare ruimte dient de omgeving het hele jaar als aantrekkelijk en uitnodigend te worden ervaren. De openbare ruimte moet daarnaast de gebruikers inspireren en bijdragen aan het stedenbouwkundige karakter van Westervoort. Zo vraagt een nieuwe wijk als Westervoort-Noord om een andere inrichting dan een bestaande wijk zoals bijvoorbeeld de Mosterdhof. Dit betekent dat er aandacht is voor een aantrekkelijke en 'eigen' inrichting en een voldoende beheerniveau.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort

Streefbeelden

Aantrekkelijk

De gemeente Westervoort:

- Maakt de wijk aantrekkelijker door rekening te houden met diversiteit in plantensoorten en kleur en fleur passend bij de inrichting van de wijk;
- Zet in op seizoen beleving. Groen is ook in de herfst en winter aantrekkelijk;

Karakter

- Ook op belangrijke zichtlocaties en accentpunten (zoals belangrijke openbare gebouwen, monumenten, begraafplaatsen, centrumzones, rotondes en entrees van parken) wordt rekening gehouden met die diversiteit en kleur en fleur;
- Zet in op kunst en cultuur in de openbare ruimte die bijdraagt aan het dorps karakter.

DE OPENBARE RUIMTE IS AANTREKKELIJK EN
DRAAGT BIJ AAN HET KARAKTER VAN WESTERVOORT

Voor optimale oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen worden de openbare ruimte en particuliere (buiten)ruimte in een ideale wereld in samenhang met elkaar aangepakt. De gemeente schrijft in dit IBOR geen eisen of verplichtingen voor ten aanzien van de particuliere ruimte. Wel beschrijft het mogelijke stimulerende maatregelen. Denk meer diversiteit in groen (biodiversiteit) in de openbare ruimte én tuinen, het gebruik van regentonnen en afkoppeling van regenpijpen (klimaatadaptatie).

Het gaat hier over de samenwerking met en communicatie aan inwoners om samen ambities te bereiken, in de openbare ruimte en in de eigen achtertuin. Ook valt te denken aan het bieden van ondersteuning aan inwoners die willen bijdragen aan de eerder genoemde ambities.

Relevante beleidsstukken

Inrittenbeleid

In uitvoeringsprogramma's en bij projecten wordt invulling geven aan het communicatie- en participatieplan

Streefbeeld

Inwoners dragen bij

De gemeente Westervoort:

- Zet campagnes op om bewoners te stimuleren zelf actief bij te dragen aan klimaatadaptatie (bijvoorbeeld een regenton en daarbij het afkoppelen van de hemelwaterafvoer);
- Zet campagnes op om bewoners te stimuleren zelf actief bij te dragen aan vergroening (bijvoorbeeld tegel er uit, plantje er in);
- Biedt extra ondersteuning aan inwoners die zich inzetten voor het opruimen van zwerfafval (GoClean voor het lenen van schoonmaakmaterialen, ophaalservice voor het afval);
- Wil met inrittenbeleid onnodige verharding van voortuinen voorkomen en het laden van elektrische auto's wanneer inwoners geen eigen oprit hebben;
- Zorgt voor helder beleid en communicatie hierover, zodat inwoners weten hoe ze kunnen bijdragen aan de ambities van de gemeente.

DE PARTICULIERE RUIMTE DRAAGT BIJ AAN DE
OPGAVEN IN DE OPENBARE EN PARTICULIER RUIMTE

3. Hoe werkt de gemeente om de doelstellingen te bereiken?

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe gemeente Westervoort werkt om de om de doelstelling van dit IBOR, **integraal werken aan maatschappelijke opgaven, samenwerken en basis op orde**, te bereiken. Het betreft een uiteenzetting van de werkwijze op hoofdlijnen, uitgewerkt per invalshoek van het beheer welke in het beheerplan verder wordt uitgewerkt. De invalshoeken zijn **beheer (onderhoud en vervanging)**, **herinrichting** en **gebiedsontwikkeling**. Veel wat in dit hoofdstuk staat, wordt al gedaan. De hoeveelheid opgaven en ambities in een beperkte openbare ruimte en de vervangingsopgave vragen al geruime tijd om een integrale benadering. Het is daarbij ook belangrijk om in het achterhoofd te houden dat deze omschakeling niet van de ene op de andere dag is gerealiseerd. Het vereist een nieuwe manier van werken die nog geoptimaliseerd moet worden. Dit vraagt tijd en op sommige opgaven ook meer geld dan nu wordt uitgegeven. Hoofdstuk 4 gaat over het vastgestelde budget en de capaciteit.

De Mosterdhof is een goed voorbeeld van hoe de organisatie nu al integraal een herinrichting aanpakt samen met inwoners van de wijk (o.a. vergroening)

3.1 Doelstellingen IBOR en algemene werkwijze

Integraal werken aan maatschappelijke opgaven

De gemeente Westervoort staat voor een groot aantal maatschappelijke opgaven. Om efficiënt en effectief aan deze opgaven te kunnen werken is één integraal beleidsplan nodig. Uitgangspunt voor het integraal werken aan de maatschappelijke opgaven is een gemiddeld ambitieniveau passend bij het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau.

Een integrale aanpak staat voor een aanpak waarbij bijvoorbeeld wegen, groenstroken, vergroening, afkoppeling van hemelwater en energietransitie zoveel mogelijk in samenhang worden bekeken. Er wordt werk met werk gemaakt en meegelift op andere grote projecten. Planning en werkzaamheden worden afgestemd om zo effectief en efficiënt mogelijk te werken en elkaar te versterken. Ambities worden integraal afgewogen, waarbij beperkte openbare ruimte, financiën, (ambtelijke) capaciteit en behoeften vanuit een wijk in relatie tot elkaar moeten worden bekeken.

Er wordt samengewerkt met o.a.:

Interne partijen:

- afdeling RSO (Ruimte, Samenleving, Ontwikkeling);
- afdeling Advies voor communicatie, juridisch advies en openbare orde en veiligheid;
- het sociaal domein: denk aan sport en bewegen, inclusie;
- subsidiecoördinatoren;
- programmamanagers;
- afdeling financiën.

Externe partijen zoals:

- inwoners, belanghebbenden en betrokkenen;
- nutsbedrijven;
- woningbouwcoöperaties;
- Waterschap Rijn en IJssel.

Gemeente Westervoort is niet altijd verantwoordelijk voor het beheer van de (semi-) openbare ruimte. In de openbare ruimte zijn veel partijen actief of betrokken (zie figuur 2). Partijen zoals bijvoorbeeld Staatsbosbeheer (SSB), Natuurmonumenten (NM) en het Waterschap Rijn en IJssel (WRIJ) hebben eigendom in gemeente Westervoort. Ook beheren derden objecten, zoals reclameborden, ondergrondse afvalcontainers en bushokjes, ondergrondse kabels. De gemeente Westervoort is hiervoor niet verantwoordelijk. De eigenaar is verantwoordelijk en bepaalt zelf welk onderhoud wordt uitgevoerd. De gemeente kan wel in gesprek met deze partijen hierover.

Samenwerken

De inzet van inwoners en derden is onmisbaar. Om inwoners te betrekken bij beheer, ontwikkelingen en projecten wordt ingezet op communiceren, stimuleren en enthousiasmeren. Het doel is dat de inwoner eigenaarschap heeft en voelt over zijn eigen leefomgeving, met als doel dat de inwoner zich geroepen voelt een steentje bij te dragen aan de maatschappelijke opgaven. Vertrouwen en ruimte geven is hierbij van belang.

Niet alleen bij de uitvoering van beheer worden bewoners meer betrokken. Ook bij de voorbereiding op de uitvoering van het beheer komt meer aandacht voor bewonersparticipatie. In het beheerplan wordt nader ingegaan op participatie.

Basis op orde

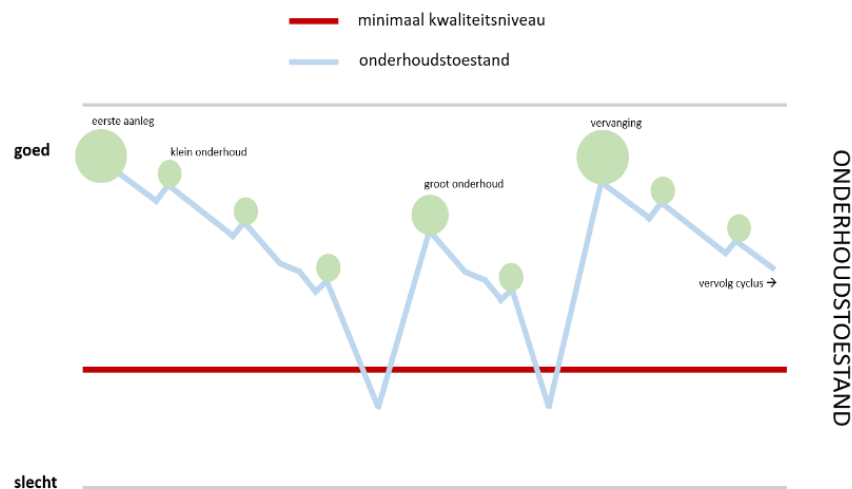
Gemeente Westervoort wil kunnen inspelen op de maatschappelijke opgaven in de openbare ruimte. Dit is echter niet vanzelfsprekend. Er is een financiële uitdaging en beperkte capaciteit en daarnaast is de openbare ruimte niet onbeperkt. Daarom moet de basis op orde zijn, zowel buiten op straat als binnen in de organisatie. Het beheersproces moet professioneel georganiseerd zijn.

Wanneer er geen goede keuzes gemaakt worden omdat data bijvoorbeeld onvoldoende beschikbaar of geanalyseerd is of wanneer er te weinig budget beschikbaar is voor onderhoud, wordt de gemeente bijvoorbeeld overvallen door niet voorziene reparaties. Dit brengt risico's met zich mee en kost altijd meer tijd en geld.

3.2 Beheercyclus

Gemeente Westervoort beheert de bestaande openbare ruimte en is daarmee verantwoordelijk dat aan de voorgeschreven kwaliteitseisen wordt voldaan. De gemeente stuurt daarbij op een combinatie van beeldkwaliteit, technische kwaliteit en functionele kwaliteit passend binnen de financiële kaders. Het beheer heeft betrekking op alle activiteiten en maatregelen die nodig zijn om de openbare ruimte in stand te houden. Onderhoud is een onderdeel van het beheer. Het zijn werkzaamheden die regelmatig terugkeren. Ook vervanging valt onder beheer.

Na verloop van tijd gaat de kwaliteit van de openbare ruimte (zoals bestrating, groen, bankjes, afvalbakken) achteruit. De ideale levenscyclus wordt geïllustreerd in figuur 6. Met klein onderhoud kan de kwaliteit tijdelijk verbeterd worden. Slijtage gaat echter verder en groot onderhoud of vervanging zal uiteindelijk nodig zijn wanneer de kwaliteit onder het minimale kwaliteitsniveau zakt en vóórdat het onveilig wordt.

Figuur 6: de ideale levenscyclus van de openbare ruimte

Het schema op de volgende bladzijde geeft een invulling van de definities van beheer, herinrichting en gebiedsontwikkeling.

Invalshoek	Type beheer	Omschrijving
Beheer	Klein onderhoud: regulier onderhoud	Gepland onderhoud dat regelmatig wordt uitgevoerd (periodiek/jaarlijks terugkerend) of betrekking heeft op ingrepen op een klein gedeelte van het object. Regulier onderhoud vindt veel plaats bij groenonderhoud en reiniging (vegen, maaien, snoeien, vervangen van plantmateriaal dat niet is aangeslagen, boomveiligheid, kolken zuigen). Onder regulier onderhoud wordt ook verstaan inspecties en metingen. Door het herhalende karakter zijn de kosten jaarlijks grotendeels hetzelfde.
	Klein onderhoud/ service onderhoud	Incidenteel onderhoud, reparaties en herstel op basis van meldingen. Veelal bedoeld om directe gebreken en gevaarlijke situaties op te heffen (reactieve onderhoudswerkzaamheden). Het doel van service-onderhoud is het verlengen van de levensduur. De kosten zijn jaarlijks grotendeels hetzelfde.
	Groot onderhoud	Groter en meer ingrijpende maatregelen op een groot deel van het object. Groot onderhoud verlengt de levensduur van de openbare ruimte en heeft een lage frequentie (na een lange levensduur). Bij groot onderhoud worden er geen/kleinschalige aanpassingen in de inrichting gedaan: materialen worden één op één vervangen. Groot onderhoud wordt projectmatig gepland. De kosten verschillen hierdoor sterk per jaar.
	Vervanging	Vervanging (één op één) duidt op het totaal vernieuwen van een object aan het einde van de levensduur. Bij vervanging verandert de inrichting en functie van het object niet. Het materiaal en de constructie worden wel vernieuwd. Bijvoorbeeld het opnieuw bestraten van een weg. Hierdoor start een nieuwe levenscyclus. De kosten kunnen jaarlijks sterk verschillen en worden aangevraagd via het Meerjarenprojectprogrammering.
Projecten	Herinrichting	Bij vervanging wordt gekeken of het object nog aan de functievereisten voldoet. Is dat niet het geval, dan leidt vervanging tot herinrichting. Bij herinrichtingen verandert de inrichting en functie van het gebied wel. Hierdoor start een nieuwe levenscyclus van de openbare ruimte. Herinrichting gaat verder dan de technische instandhouding en is dus geen beheer en onderhoud. De kosten voor een herinrichting worden opgevoerd in het Meerjarenprojectprogrammering en worden zoveel mogelijk gecombineerd met andere budgetten.
	Gebiedsontwikkeling	Gebiedsontwikkeling is het (her)ontwikkelen van aangewezen locaties tot nieuwe gebieden en bijbehorende openbare ruimtes. In deze nieuwe gebieden krijgen combinaties van verschillende functies, zoals wonen, werken, spelen, recreatie en groen een plek.

3.3 Werkwijze beheer (onderhoud en vervanging)

Bij het onderhoud van de openbare ruimte heeft gemeente Westervoort de leidende rol. De gemeente heeft medewerkers in dienst die het beheer van de openbare ruimte organiseren. De buitendienst beheert een klein deel van de openbare ruimte. De rest wordt door aannemers gedaan. Daarvoor zet de gemeente contracten op de markt. Bij het beheer van de openbare ruimte zorgt gemeente Westervoort ervoor dat deze schoon, heel en veilig is.

Integraal werken aan maatschappelijke opgaven

Ambities en randvoorwaarden

- **worden meegenomen in de werkwijze van de medewerkers van de gemeente;**
- **worden meegenomen in de aanbestedingen als eis in het bestek of als meerwaarde in de plannen van aanpak;**
Dit kan als eis, b.v. minimaal CO2 prestatieladderniveau 4, maar ook het gebruik van accu-gereedschap. De aannemer kan ook uitgedaagd worden middels het schrijven van een plan van aanpak waarmee ze zich kunnen onderscheiden. De aannemer met de beste prijs/kwaliteitverhouding krijgt het werk dan gegund.
- **worden integraal afgewogen bij beheer middels een afwegingskader;**
Het afwegingskader geeft aan welke disciplines en thema's leidend zijn bij beheer. Denk aan opdrukkende boomwortels waardoor er vaker asfaltonderhoud nodig is.
- **kunnen zorgen voor wijzingen in het areaal en daarmee beheerbudget en de verdeling hiervan;**
Een integrale afweging in beheerareaal en vorm, kwaliteitsniveau en onderhoudskosten is relevant om de onderhoudskosten beheersbaar te houden.
- **kunnen zorgen voor wijzingen in het areaal en daarmee beheerbudget en de verdeling hiervan.**
Een integrale afweging in beheerareaal en vorm, kwaliteitsniveau en onderhoudskosten is relevant om de onderhoudskosten beheersbaar te houden.

Integraal werken door:

- **afstemming tussen medewerkers van de gemeente, aannemers en andere partijen die in de openbare ruimte werkzaam zijn;**
- **waar mogelijk integraal te beheren;**
Denk aan afstemming tussen vegen en onkruidbestrijding. Hoe beter er geveegd wordt, hoe minder onkruid er ontstaat.
- **te kijken waar er samenhang is met andere projecten.**
Het uitvoeringsprogramma's klimaatadaptatie, energietransitie en biodiversiteit (in de maak) sluiten aan op de ambities van het IBOR.

Samenwerken

Inwoners, belanghebbenden en betrokkenen:

- **worden actief betrokken het beheer van de openbare ruimte.**
Voor de beheertypen vervanging geldt minimaal trede 2 consultatie en waar mogelijk ook trede 3 dialoog. Tenzij er zwaar wegende redenen zijn om dit in een bepaalde situatie niet te doen.
- **kunnen zowel digitaal, telefonisch als persoonlijk meldingen doen of een vraag stellen over het beheer van de openbare ruimte.**
De melding wordt snel en klantvriendelijke opgepakt (maximaal binnen 5 dagen).
- **kunnen invloed uitoefenen op werkzaamheden.**
Er wordt actiever gebruik gemaakt van meldingen van inwoners als big data bij de voorbereiding van zowel dagelijks, als groot onderhoud. Meldingen worden geanalyseerd. De resultaten hiervan worden gecombineerd met technische inspecties. Op basis van de analyses wordt de onderhoudsplanning eventueel herzien en worden prioriteiten gesteld.
- **kunnen bijdragen aan het beheer van de openbare ruimte door middel van zelfbeheer.**

Basis op orde

De gemeente Westervoort:

- **voert periodieke inspecties en dagelijks toezicht uit op het voorgeschreven onderhouds- en kwaliteitsniveau van de openbare ruimte;**
- **houdt de beheerdata op orde;**
Met actuele data (areaal, ouderdom, kwaliteit etc.) kunnen gefundeerde keuzes gemaakt worden op beheer en uitvoeringsniveau.
- **neemt jaarlijks nieuwe ontwikkelingen mee in de begroting onder areaaluitbreiding.**
Wijzingen in b.v. het areaal zorgen voor wijzingen in het beheerbudgetten.
- **concretiseert de vervanging van kapitaalgoederen in de meerjarenprojectprogrammering;**
Hiermee wordt inzichtelijk welke projecten komende jaren worden uitgevoerd. De projecten worden opgenomen in de begroting.
- **werkt procesafspraken en instrumenten uit om plannen en de gevolgen voor toekomstig beheer vroegtijdig te bespreken;**
Er wordt een aanpak uitgewerkt die voor meer beheerbewuste plannen gaat zorgen. Hiervoor worden instrumenten ontwikkeld, zoals een vernieuwd handboek openbare ruimte.
- **meldingen van inwoners worden actiever als big data gebruikt bij de voorbereiding van zowel dagelijks, als groot onderhoud.**
Meldingen worden geanalyseerd. De resultaten hiervan worden gecombineerd met technische inspecties. Op basis van de analyses wordt de onderhoudsplanning eventueel herzien en worden prioriteiten gesteld.

3.4 Werkwijze herinrichting

Altijd wordt bij groot onderhoud onderzocht of er aanleidingen zijn om de openbare ruimte anders in te richten en/of er ook andere functionele of technische opgaven zijn en/of kansen om ambities uit dit IBOR te realiseren. Is dat het geval? Dan neemt Gemeente Westervoort deze opgaven zoveel mogelijk mee. Het groot onderhoud wordt dan een herinrichting. Dit past bij de integrale aanpak.

Integraal werken aan maatschappelijke opgaven

Ambities en randvoorwaarden

- **worden meegenomen in de aanbestedingen als eis in het bestek of als meerwaarde in de plannen van aanpak.**
Dit kan als eis, b.v. minimaal CO2 prestatieniveau 4, maar ook het gebruik van accu-gereedschap. De aannemer kan ook uitgedaagd worden door het schrijven van een plan van aanpak waarmee hij zich kan onderscheiden. De aannemer met de beste prijs/kwaliteitverhouding krijgt het werk dan gegund;

- **worden integraal afgewogen middels een afwegingskader;**
Het afwegingskader geeft aan welke disciplines en thema's leidend. De opgave kan in elke situatie anders zijn;
- **worden uitgewerkt in richtlijnen voor de openbare ruimte en opgenomen in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte.**
Dit handboek wordt vervolgens toegepast bij herinrichting.

Integraal werken door:

- **projecten integraal te bespreken;**
In het projectenoverleg worden alle lopende en toekomstige vervangingsopgaven besproken. Dit biedt inzicht en mogelijkheden om integraliteit te zoeken.
- **te kijken waar er samenhang is met andere projecten buiten R&B;**
Het uitvoeringsprogramma's klimaatadaptatie, energietransitie en biodiversiteit (in de maak) sluiten aan op de ambities van het IBOR.
- **de opgaven in een gebied, de beperkte openbare ruimte, financiën en de behoeften van inwoners in samenhang te bekijken;**
- **multidisciplinair te denken;**
Waar en hoe kunnen zaken elkaar versterken en hoe kan een oplossing meerdere doelen bereiken.
- **waar mogelijk wijkgericht te werken;**
Dit betekent dat op het moment dat riolering wordt vervangen of er een warmtenet wordt aangelegd, er integraal naar de wijk gekeken wordt. Er wordt vanuit het oogpunt van integraliteit, soms afgeweken van de ideale levenscyclus van een kapitaalgoed in de openbare ruimte.
- **afstemming en samenwerking met externe partijen;**
Zoals nutsbedrijven, busmaatschappijen, woningbouwcoöperaties en Waterschap Rijn en IJssel.
- **niet alleen de aanlegkosten in beeld te brengen, maar ook de toekomstige beheerkosten.**

Een integrale afweging in beheerareaal en vorm, kwaliteitsniveau en onderhoudskosten is relevant om de onderhoudskosten beheersbaar te houden.

Samenwerken

Inwoners en belanghebbenden en betrokkenen;

- **worden in beeld gebracht d.m.v. een stakeholdersanalyse;**
- **worden actief betrokken bij het beheer en de (her)inrichting van de openbare ruimte.**

Bij elk project in de openbare ruimte wordt gekeken welke participatievorm passend is. Voor herinrichting geldt minimaal trede 2 consultatie en waar mogelijk ook trede 3 dialoog. Tenzij er zwaar wegende redenen zijn om dit in een bepaalde situatie niet te doen.

Basis op orde

De gemeente Westervoort;

- **concretiseert de vervanging van kapitaalgoederen in de meerjarenprojectprogrammering;**
Hiermee wordt inzichtelijk welke projecten komende jaren worden uitgevoerd. De projecten worden opgenomen in de begroting en de jaarplanning;
- **werkt procesafspraken en instrumenten uit om plannen en de gevolgen voor toekomstig beheer vroegtijdig te bespreken;**
Er wordt een aanpak uitgewerkt die voor meer beheerbewuste plannen gaat zorgen. Hiervoor worden instrumenten ontwikkeld, zoals een vernieuwd handboek openbare ruimte;
- **neemt jaarlijks nieuwe ontwikkelingen mee in de begroting onder areaaluitbreiding.**
Wijzingen in b.v. het areaal zorgen voor wijzingen in de beheerbudgetten.

3.5 Werkwijze gebiedsontwikkeling

Afdeling Realisatie en Beheer heeft de rol van adviseur bij gebiedsontwikkeling. De afdeling brengt kennis en ervaring in over de beheerbaarheid en inrichting van de openbare ruimte. Bij gebiedsontwikkeling legt de ontwikkelaar naast nieuw vastgoed, nieuwe openbare ruimte aan. De openbaar toegankelijke ruimte wordt na oplevering van het project overgedragen aan de gemeente.

Integraal werken aan maatschappelijke opgaven

Ambities en randvoorwaarden

- **worden meegenomen in de werkwijze van de medewerkers van de gemeente;**
- **worden uitgewerkt in richtlijnen voor de openbare ruimte en opgenomen in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte;**
Dit handboek wordt vervolgens toegepast bij herinrichting en gebiedsontwikkeling en is het startpunt voor het gesprek met ontwikkelaars;
- **moeten integraal worden afgewogen ook op gebied van beheerareaal, vorm en kwaliteitsniveau om de onderhoudskosten beheersbaar te houden.**

Integraal werken door:

- **Samenwerking tussen ontwikkelaar en gemeente;**
Hierbij vormen de opgestelde randvoorwaarden, ambities en streefbeelden uit dit IBOR een startpunt voor het gesprek.
- **beheerders vanaf de start te betrekken door de interne projectleider;**
Zij geven vroegtijdig advies over de inrichting en beheerbaarheid van een plan. Dit gebeurt in de verschillende fasen in het schetsontwerp, voorlopig ontwerp, definitief ontwerp, de bestekfase en na oplevering.

- **nieuwe ontwikkelingen te toetsen op de beheerbaarheid en de inrichting van de openbare ruimte op basis van kennis en ervaring;**
Dit gebeurt in de verschillende fasen in het schetsontwerp, voorlopig ontwerp, definitief ontwerp, de bestekfase en na oplevering.
- **bij nieuwe ontwikkelingen de beheerkosten vroegtijdig in kaart te brengen.**

Samenwerken

Inwoners en belanghebbenden en betrokkenen:

- **worden actief betrokken bij de ontwikkeling van de openbare ruimte.**
Ook voor gebiedsontwikkeling geldt minimaal trede 2 consultatie en waar mogelijk ook trede 3 dialoog. Tenzij er zwaar wegende redenen zijn om dit in een bepaalde situatie niet te doen.

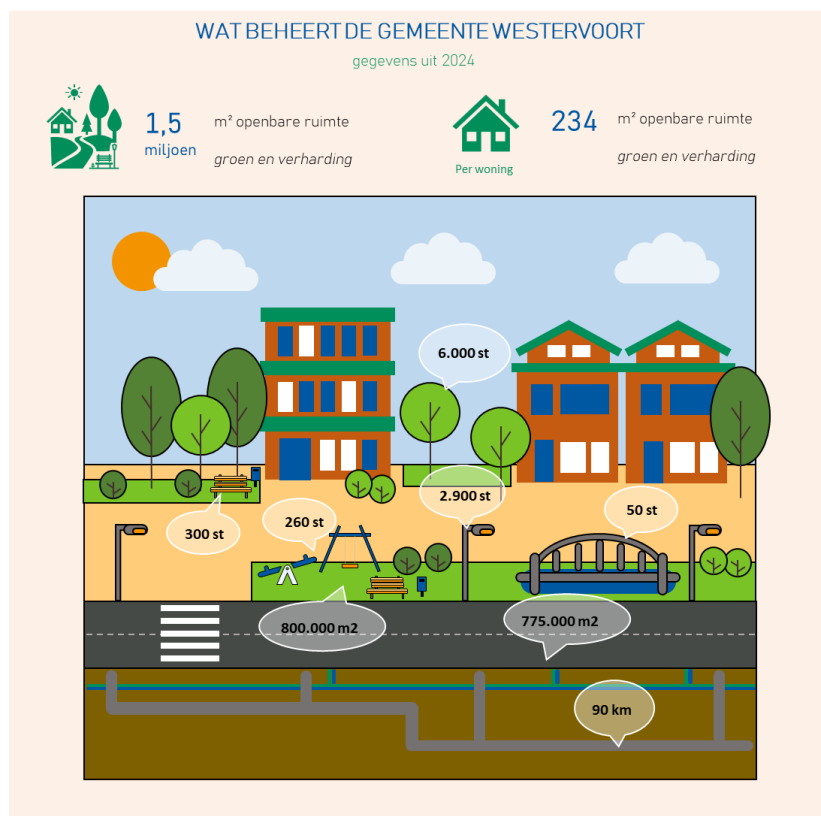
Basis op orde

De gemeente Westervoort

- **neemt jaarlijks nieuwe ontwikkelingen mee in de begroting onder areaaluitbreiding;**
Wijzingen in b.v. het areaal zorgen voor wijzingen in het beheerbudgetten.
- **werkt procesafspraken en instrumenten uit om plannen en de gevolgen voor toekomstig beheer vroegtijdig te bespreken.**
Er wordt een aanpak uitgewerkt die voor meer beheerbewuste plannen gaat zorgen. Hiervoor worden instrumenten ontwikkeld, zoals een vernieuwd handboek openbare ruimte.

4. Wat beheert de gemeente en wat kost het?

De gemeente Westervoort heeft inzicht nodig in de arealen die worden beheerd en de beheerkosten die daarmee gemoeid zijn. Zo is duidelijk wanneer investeringen aan vervanging toe zijn. Dit is de basis voor duurzaam financieel beleid. In onderstaande overzicht (figuur 8) zijn deze arealen samengevat.

Figuur 8: Wat beheert de gemeente Westervoort

In paragraaf 4.1 komt het gekozen kwaliteitsniveau aan de orde. In paragraaf 4.2 komen de budgetten voor onderhoud en beheer aan de orde. Naast het budget voor regulier en groot onderhoud (in de exploitatiebegroting) is voor het vervangen van het bestaande areaal een vervangingsbudget nodig (vanuit de investeringsbudgetten). Dit komt aan bod in paragraaf 4.3.

4.1 Wat beheert de gemeente en op welk kwaliteitsniveau

De openbare ruimte bestaat qua oppervlakte voor het grootste gedeelte uit openbaar groen en verhardingen. De riolering is een ander groot deel van de openbare ruimte. Verder staat er in de openbare ruimte een aantal objecten zoals speeltoestellen, bomen, lichtmasten, civiele kunstwerken en overig straatmeubilair. De sportvelden (semiopenbaar terrein) zijn niet meegenomen in het IBOR. Zie voor verdere details het Basis in Beeld-rapport, dat als bijlage geldt voor dit IBOR.

Kwaliteit

De gemeente Westervoort maakt voor het onderhoud van de openbare ruimte gebruik van de beeldsystematiek van het CROW. Deze systematiek is een middel om de (gewenste) kwaliteit te beschrijven en vast te leggen. Deze systematiek gaat uit van vijf beeldkwaliteitsniveaus A+, A, B, C, D. Niveau B wordt beschouwd als 'basisniveau'. Bij A+ ligt de openbare ruimte er uitstekend bij en bij D-niveau is het erg rommelig of vies.

Eind 2022 is een nieuw kwaliteitsniveau vastgesteld. Gezien de beperkte financiële ruimte, heeft de gemeenteraad gekozen voor kwaliteitsniveau 'Sober'. De basis van dit kwaliteitsniveau is

kwaliteitsniveau 'C' van het CROW met enkele onderdelen op kwaliteitsniveau 'B'. Het gekozen niveau houdt rekening met de beperkte financiële middelen, voorkomt kapitaalvernietiging en draagt bij aan de doelstelling om een aantrekkelijke en uitnodigende gemeente te zijn. Hiervoor was kwaliteitsniveau 'B' van toepassing.

Onderstaande onderdelen worden op CROW kwaliteitsniveau 'B' onderhouden. Overige onderdelen op kwaliteitsniveau 'C'.

- Onderhoud aan asfaltwegen;
- Onkruidbestrijding op verharding;
- Vegen van de openbare ruimte;
- Groenonderhoud van vaste planten en groenonderhoud in het algemeen op A-locaties;
- Onderhoud van de begraafplaats.

Werkelijke kwaliteitsniveau

Voor de verschillende beheeronderdelen wordt met regelmaat een kwaliteitsschouw uitgevoerd. De frequentie is afhankelijk van de beheergroep. Het **kwaliteitsniveau** van de **openbare ruimte** in de gemeente Westervoort **schommelt** voor de meeste beheergroepen **tussen een C- en een B-niveau**. Daarmee komt deze overeen met het vastgestelde kwaliteitsniveau. Met oog op de levensduur van het areaal wordt verwacht dat de kwaliteit de komende jaren gaat teruglopen.

Het **wegen onderhoud** in Westervoort en het daarvoor benodigde onderhoudsbudget is sinds enkele jaren onderwerp van de gemeenteraad. De oorzaak is het lage budget dat tot 2022 jaarlijks beschikbaar was. In 2022 is dit budget opgehoogd, zodat de asfalt wegen op B niveau en de elementen op C niveau kunnen worden onderhouden. Daarnaast is een eenmalig budget van 2,0 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het herstellen van de opgelopen achterstanden. Eind 2022 is begonnen met de uitvoering daarvan.

Het kwaliteitsniveau van het **groenareaal** lag in 2020 nog grotendeels op B-niveau. Door de financiële situatie is er de afgelopen jaren weinig geïnvesteerd in het groen. In combinatie met de hete lange zomers is het kwaliteitsniveau gezakt richting B-C niveau. Zowel de **speeltoestellen** als de **verlichting** hadden een relatief verouderd areaal. De afgelopen jaren is er ingezet op vernieuwing en dit zet de komende jaren door. De komende jaren hoeft er weinig **riool** te worden vervangen. Vanaf 2030-2035 staan de eerste wijkrenovaties op de planning.

4.2 Beheerkosten

Eind 2020 is het rapport "Basis in beeld" opgesteld ter voorbereiding op deze visie. Na jarenlange bezuiniging, bleek uit dit rapport dat de financiën niet meer in verhouding stonden tot het te onderhouden areaal en het kwaliteitsniveau. Wanneer het budget per woning wordt vergeleken met andere gemeente van een soortgelijke omvang en opzet van de openbare ruimte zat Westervoort relatief een stuk lager dan gemiddeld. Eind 2022 is een nieuw kwaliteitsniveau vastgesteld. Gezien de beperkte financiële ruimte heeft de gemeenteraad gekozen voor kwaliteitsniveau 'Sober'.

Om het vastgestelde kwaliteitsniveau te halen is besloten het budget voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte te verhogen van € 1.457.600 naar € 1.922.600 op jaarbasis (prijspeil 2022), een verhoging van € 465.000. Zie tabel 9 voor een onderverdeling van budget naar beheergroepen. De werkzaamheden die de buitendienst uitvoert op het gebied van beheer zijn niet meegenomen in tabel 9. Voorbeelden hiervan zijn het legen van afvalbakken, ondersteuning bij uitvoeringstaken op het gebied van riolering, bebording, groen, wegen, etc. Het wegvallen van deze taken bij de buitendienst kan zorgen voor een verhoging van de beheerkosten als deze bij derden worden ondergebracht.

Beheergroep	
Groen	€ 818.100
Wegen	€ 634.000
Reiniging openbaar gebied	€ 115.000
Spelen	€ 53.000
Straatmeubilair	€ 5.000
Sportvelden	€ 82.500
Civiele kunstwerken	€ 36.000
Verkeersvoorzieningen	€ 48.000
Openbare verlichting	€ 131.000
Eindtotaal	€ 1.922.600

Tabel 9: budget beheer en onderhoud (prijspeil 2022)

Beheergroep	Vervangingskosten
Groen	€ 224.000
Spelen	€ 74.000
Straatmeubilair	€ 17.000
Wegen	€ 701.000
Civiele kunstwerken	€ 187.000
Verkeersvoorzieningen	€ 31.000
Openbare verlichting	€ 155.000
Eindtotaal	€ 1.389.000

Tabel 10: Jaarlijkse vervangingskosten op basis van theoretische cyclische kengetallen

4.3 Vervangingskosten

Naast het budget voor regulier en groot onderhoud (in de exploitatiebegroting) is voor het vervangen van het bestaande areaal een vervangingsbudget nodig (vanuit de investeringsbudgetten).

Theoretische vervangingsopgave

Deze wordt voor de gehele gemeente geschat op circa € 65 miljoen. De openbare ruimte gaat gemiddeld 40 tot 50 jaar mee. Theoretisch gezien is er dan gemiddeld € 1.632.000 per jaar aan vervangingsinvesteringen nodig om de openbare ruimte tijdig te vervangen aan het einde van de levensduur.

De levensduren verschillen per onderdeel in de openbare ruimte. In tabel 10 is daarvoor de theoretische vervangingsbehoefte per onderhoudsgroep (kapitaalgoed) weergegeven. Hiervoor is de nota 'Activerings- en afschrijvingsbeleid' gehanteerd. Deze cijfers stellen ons in staat om de actuele vervangingsbehoefte op omvang te kunnen inschatten.

Riolering heeft een eigen financiering en is daarom in dit beleidsplan niet in beeld gebracht. Binnen rioleringsprojecten wordt ook vaak de bovenliggende openbare ruimte aangepakt en zodoende deels gefinancierd uit het rioleringsbudget. Dit heeft een effect op het benodigde budget voor vervanging van onderhoudsgroepen genoemd in tabel 10. Deze kunnen voor met name wegen lager uitvallen.

Vervangingsopgave o.b.v. leeftijd

De openbare ruimte van Westervoort – en feitelijk in geen enkele andere Nederlandse gemeente – heeft geen gelijkmatige opbouw naar

leeftijd en daarmee ook geen gelijkmatige verdeling naar vervangingsbehoefte. Deze behoefte is afhankelijk van het jaartal waarin de openbare ruimte is aangelegd en eventueel tussentijdse grondige vernieuwing.

In figuur 11 is weergegeven hoe de vervangingsbehoefte van de Westervoortse openbare ruimte zich verhoudt tot de langjarige, theoretische vervangingscycli. De oranje stippellijn geeft deze weer. De figuur laat zien dat de vervangingsbehoefte voor de komende acht jaar (tot 2030) duidelijk onder het langjarig gemiddelde blijft.

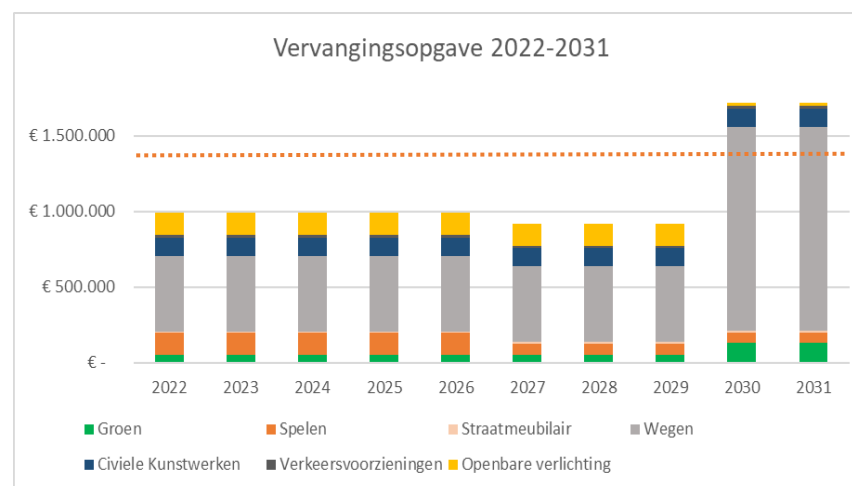
Beheergroep	Gemiddeld t/m 2029
Groen	€ 55.000
Spelen	€ 120.000
Straatmeubilair	€ 10.000
Wegen	€ 500.000
Civiele kunstwerken	€ 120.000
Verkeersvoorzieningen	€ 15.000
Openbare verlichting	€ 150.000
Eindtotaal	€ 970.000

Figuur 11: jaarlijkse vervangingskosten op basis van ouderdom (2022-2031)

Er is in die periode een gemiddelde vervangingsbehoefte van ongeveer € 970.000 per jaar. In figuur 12 zijn de theoretische vervangingsbehoeften in de genoemde periode per onderhoudsgroep (kapitaalgoed) weergegeven.

In het beheerplan moet deze vervangingsopgave verder worden uitgewerkt (**meerjarenprojectprogrammering**). Dan wordt inzichtelijk welke projecten er de komende jaren worden uitgevoerd. Voor de meerjarenprojectprogrammering wordt uitgegaan van ramingen op basis van kengetallen met een gemiddeld ambitieniveau, passend bij het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau.

In de periode vanaf 2030 wordt er een sterke toename geraamd op basis van de technische levensduur (zie hiervoor weer figuur 11). De vervangingsbehoefte neemt in die periode dan vooral toe voor wegen en het openbaar groen. Met het vaststellen van de begroting wordt het geld ter beschikking gesteld.

Figuur 12: Gemiddelde jaarlijkse vervangingskosten op basis van ouderdom (2022-2029)

Beschikbare vervangingsbudget

Voor het vervangen van de openbare ruimte zijn momenteel beperkt middelen beschikbaar. Er is meerjarig budget voor het vervangen van civiele kunstwerken (gemiddeld € 76.000 per jaar), speelvoorzieningen (gemiddeld € 60.000 per jaar) en openbare verlichting (€ 65.000). In totaal gaat dit voor de komende jaren om ongeveer € 250.000 vervangingsbudget voor deze onderdelen. Bovenstaande vervangingsopgave vraagt naar verwachting een **extra investeringsbudget van € 769.000 per jaar** voor de komende acht jaar. In het beheerplan wordt bekeken welke investeringen daadwerkelijk per jaar nodig zijn.

Kapitaallasten

De vervangingen moeten in overeenstemming met de vernieuwde regels van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) worden geactiveerd. De investeringen mogen volgens deze regels niet in één jaar worden afgeschreven, maar moeten op de balans van de begroting in jaarlijkse afschrijvingstermijnen worden afgeboekt. De investering wordt dus feitelijk over meerdere jaren uitgesmeerd. Hierdoor ontstaat in de eerste jaren meer ruimte om te investeren. Wel moet rekening worden gehouden met oplopende kapitaallasten. Met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 40 jaar, valt een oplopende kapitaallast van € 30.000 tot € 337.000 te verwachten in de eerste tien jaar (zie figuur 13). Op de langere termijn loopt de jaarlijkse kapitaallast op tot € 1,7 miljoen per jaar (hoe meer investeringen worden gedaan, hoe meer kapitaalslasten).

Indexatie

De informatie in de tabellen is berekend op basis van de bijlage Basis in Beeld uit 2020. De budgetten voor beheer en onderhoud zijn gebaseerd op prijspeil 2022. Inmiddels zijn de prijzen gestegen. Ten opzichte van 2020 liggen de prijzen circa 15%-20% hoger in 2024. In het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte zal deze indexatie worden meegenomen.

Figuur 13: Ontwikkeling jaarlijkse kapitaallasten (2023-2032)

4.4 Beheerkosten en ambities

Naast het onderhoud- en vervangingsbudget, is er ook extra budget nodig voor de verschillende ambities. De hoogte van de extra kosten is lastig in algemene zin te benoemen, omdat dit verschillend is per project. De verwachting is dat zowel investeringskosten, toekomstige beheerkosten en bijbehorende proceskosten omhoog gaan.

Invulling geven aan de ambities begint op organisatorisch niveau. Integraal naar opgaven kijken vraagt een andere samenwerking met de verschillende afdelingen binnen de gemeente. Er zijn nieuwe werkprocessen en beheerinstrumenten nodig. Ook vragen de nieuwe opgaven andere expertise. Daarnaast is er meer ruimte voor inspraak van bewoners. Hierdoor krijgen projecten een langere looptijd en kost een project meer personele capaciteit.

Ook kunnen de ambities zorgen voor extra aanleg- en beheerkosten. Het **streven** is om de **onderhoudskosten gelijk te houden** en de kosten te beperken door werk met werk te maken en mee te liften op andere grote projecten. De uitvoeringsprogramma's klimaatadaptatie (investeringsprogramma), grondstoffen- en energietransitie en biodiversiteit (in de maak) sluiten aan op de ambities van het IBOR. Planning en werkzaamheden moeten afgestemd worden om zo effectief en efficiënt mogelijk te werken en elkaar te versterken. Er wordt multidisciplinair gedacht; waar en hoe kunnen zaken elkaar versterken en hoe kan een oplossing meerdere doelen bereiken. Denk daarbij ook aan samenwerking met andere partners in de openbare ruimte, zoals het Waterschap Rijn en IJssel, provincie Gelderland, inwoners en bedrijven.

Wijzigingen in bijvoorbeeld het areaal kunnen zorgen voor wijzigingen in het beheerbudget en de verdeling van de budgetten. Een integrale afweging in beheerareaal en vorm, kwaliteitsniveau en onderhoudskosten is relevant om de onderhoudskosten beheersbaar te houden. Het wijzigen van een van deze uitgangspunten, heeft altijd invloed op de andere. Een integrale benadering zorgt voor goed eigenaarschap van de openbare ruimte voor nu en voor de toekomst.

Bijlage 1 Sectoraal beleid

Sectorale beleidsuitgangspunten

Het beleid over het beheer van de openbare ruimte bestond uit een aantal sectorale beleidsstukken. Deze komen deels na vaststelling van het IBOR te vervallen. Daarnaast zijn er een aantal gerelateerde sectorale beleidsstukken. Het IBOR vormt ook hiervoor het overkoepelend integrale kader. Ter aanvulling is er waar nodig een toelichting gegeven op de sectorale kaders.

Vervallen beleidsstukken

Sector/vakgroep

Groen:

Wegen:

Verlichting:

Beleidsplan

Groenstructuurplan Gemeente Westervoort 2011-2021 'Levende aders II'

Wegenbeleidsplan 2015 verantwoord en veilig

Beleidsplan openbare verlichting gemeente 2010-2019

Gerelateerde beleidsstukken

Sector/ vakgroep

Verkeer

Water

Groen

Honden

Spelen

Circulariteit

Afval

Beleidsplan

Mobiliteitsvisie en inrittenbeleid

Watertakenplan De Liemers – integraal beleidsplan voor stedelijk water, riolering en zuivering De Liemers

LBP Westervoort 1994, Ontwikkelingsvisie Landschap, Bomenbeleidsplan Gemeente Westervoort 2013-2028 "Samen een boom opzetten"

Hondenbeleid 1999/Nota hondenbeleid 2007/Hondenbeleid evaluatierapport 2014

Speelruimteplan Gemeente Westervoort 2019-2033 'Lekker naar buiten'

Routekaart circulariteit

Grondstoffenplan Samen minder afval

Afvalstoffenverordening

Groen

Het kapbeleid in gemeente Westervoort is opgenomen in het Bomenbeleidsplan 2013-2028. Binnen het proces van het IBOR is uitgegaan dat de bestaande standpunten ten aanzien van kapbeleid ongewijzigd blijven en dat het boombeleid t/m 2028 naast het IBOR blijft gehandhaafd. Op de bomenkaart (Groene kaart) staat aangegeven voor welke bomen een kapvergunning moet worden aangevraagd. Ook in het bomenbeleidsplan staat de juiste boom op de juiste plek en de kwaliteit van de boom centraal. Het IBOR vervangt het Groenstructuurplan wel. De inhoud van dit stuk komt grotendeels terug in de beheerplannen.

Verlichting

Het bestaande beleidsplan Openbare Verlichting 2012-2017 is tot aan de vaststelling van IBOR het geldende beleidskader. De beleidsthema's uit het huidige plan worden verwerkt in een sectoraal beheerplan. Zo is de toepassing van LED bij vervanging geen afweging meer, maar is het de norm. Voor zogenaamde slimme verlichting, waarbij van achter de computer de verlichting kan worden geregeld wordt niet gekozen vanwege de relatief hoge kosten en het beperkte praktisch nut. De nieuw te plaatsen verlichting laat zich kenmerken als sober maar doeltreffend zodat met de huidige budgetten maximaal 'verled' kan worden met aandacht voor flora en fauna in "groene gebieden".

Wegen en kabels en leidingen

Werkzaamheden aan kabels en leidingen betekenen meestal ook werkzaamheden aan de verharding. De kabels en leidingen liggen immers veelal onder de openbare verhardingen. Afstemming tussen onderhoud en aanleg van kabels en leidingen is noodzakelijk. Het beheerplan vormt hier de basis voor. De Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur (AVOI) heeft een relatie met de openbare ruimte en is een lokale verordening, gebaseerd op een aantal landelijke wetten: elektriciteitswet, gaswet, drinkwaterwet en telecommunicatiewet. Tevens zijn bijvoorbeeld de lokale overeenkomsten concessie stadsverwarming (1983), Elektrische voertuig laadpunten (laadpalen), commissie Burgering Nadeelcompensatie Brandkranen (2010) en aanleg glasvezel buitengebied (2019) van invloed op de openbare ruimte.

Riool

Riool maakt onderdeel uit van het IBOR, maar heeft haar eigen beleidsplan (Watertakenplan). Het Watertakenplan De Liemers (WTP) 2022-2026 is een integraal beleidsplan voor stedelijk water, riolering en zuivering voor de regio De Liemers. In het watertakenplan hebben de Liemerse waterorganisaties, gemeenten Zevenaar, Duiven en Westervoort en Waterschap Rijn en IJssel hun beleid en plannen verwoord voor hun watertaken als de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater en de waterschapstaken voor zuivering en waterhuishouding in het stedelijk gebied. In het plan staan zowel beleidskaders als uitwerkingen voor beheer en de kostendekking. Riool is vaak leidend bij renovaties en reconstructies, omdat dit ondergronds ligt. De planning zal dus in hoofdlijn leidend zijn voor de meerjarenplanning.

Verkeer

Het Verkeersplan Westervoort uit 2008 is achterhaald. De bijbehorende uitvoeringsprogramma's zijn uitgevoerd en er is behoefte aan een nieuwe gemeentelijke visie op mobiliteit. Daarom is de gemeente gestart met het proces om te komen tot een nieuwe mobiliteitsvisie voor de periode tot 2040. Deze visie draagt bij aan een duurzaam bereikbaar Westervoort en faciliteert de mobiliteitstransitie. Er wordt toegewerkt naar een visie met bijbehorend uitvoeringsprogramma om de visie tot uitvoering te kunnen brengen. Bij grootschalige aanpassingen aan infrastructuur wordt zo veel mogelijk aangesloten bij vervangingsopgaven vanuit Riool- of Wegbeheer. De wens bestaat in de organisatie om met een inrittenbeleid aan de slag te gaan. Dit om onnodige verharding van voortuinen te voorkomen (klimaatadaptatie en hittestress), het laden van elektrische auto's nabij de woning mogelijk te maken, wanneer de inwoner geen eigen oprit heeft en om minder autobezit te stimuleren. In 2023 zijn het nieuwe Parapluplan Parkeren Westervoort en de Parkeernormennota Westervoort 2023 door de raad vastgesteld. Hierdoor is er een actueel beoordelingskader voor parkeren bij nieuwe ontwikkelingen beschikbaar.

Hondenbeleid

In de gemeente Westervoort is het hondenbeleid in 2014 geëvalueerd. Dit beleid is door de raad vastgesteld voor de periode 2012-2015. Dit beleid is nog vigerend. Het IBOR vervangt het huidige hondenbeleid niet omdat het hondenbeleid over meer gaat dan het gebruik van de openbare ruimte en de voorzieningen voor honden hierin. Het beheer van de voorzieningen voor honden wordt verder meegenomen in het op te stellen beheerplan na vaststelling van het IBOR. Alle regels rondom honden, vloeiend uit het beleid zijn opgenomen in de Algemene plaatselijke verordening (APV).

Speelbeleid

Het speelruimteplan Gemeente Westervoort 'Lekker naar buiten!' is vastgesteld in 2019. Het is een beleidsmatig beheer en uitvoeringsplan die aansluit bij de ambities uit dit IBOR. Het plan voorziet in diversiteit, samenspel en ontmoeting. Kwaliteit staat boven kwantiteit. Buurtbewoners en gebruikers worden betrokken bij de inrichting van speelterreinen en is er ruimte voor initiatieven. Door middel van een uitvoeringsplan, met bijbehorende investeringen, worden de komende 15 jaar speellocaties herzien en of heringericht (afgeleid uit de theoretische afschrijvingstermijn).

Bijlage 2 Afschrijvingsbeleid

(bijlage 2 pag. 27 uit Nota activerings- en afschrijvingsbeleid 2018 Gemeente Westervoort)

Bijlage 2: Afschrijvingstermijnen

(Items met een G erachter hebben betrekking op termijnen die worden gehanteerd ten behoeve van de voorziening groot onderhoud)

Categorieën	Soort investering	Jaren
1. Immateriële activa: Maximale termijn: wettelijk vastgesteld		
1.1 Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief		5
1.2 Agio/disagio		Looptijd
1.3 Kosten afsluiten van een lening		Looptijd
2. Materiële activa Maximale termijn: niet wettelijk vastgesteld		
2.1 Grond- en sloopwerken		25
2.2 Rioleringsbuizen vrijverval	Maatschappelijk nut	60
Rioleringsbuizen drukriolering en persleidingen	Economisch nut	45
Pompinstallaties (m/e gemalen)	Economisch nut	15
Pompputten (bouwkundig)	Economisch nut	45
Onderzoeken (exploitatie)	Economisch nut	1
2.3 Wegen, straten en pleinen		
Aanleg rotonde/aanpassen wegen (incl. bestrating, parkeervakken etc.)	Maatschappelijk nut	30
Slagboom	Maatschappelijk nut	15
Abri's/bushaltes	Maatschappelijk nut	30
Opslagtank natstrooien	Maatschappelijk nut	15
Nieuwe wegen/rehabiliteren wegen	Maatschappelijk nut	60
2.4 Openbare verlichting		
Openbare verlichting masten	Maatschappelijk nut	45
Openbare verlichting armaturen	Maatschappelijk nut	25
Permanente verlichting IJsselbrug	Maatschappelijk nut	30
2.5 Installaties m.b.t. verkeersbeheersing en		
Verkeersregelinstanties	Maatschappelijk nut	15
Verkeerstellers	Maatschappelijk nut	10
2.6 Openbaar groen		
Renovatie vijvers/oeveren	Maatschappelijk nut	25
Renovatie groen	Maatschappelijk nut	30
Bomen	Maatschappelijk nut	60
Waterbeheersing Loo	Maatschappelijk nut	40
Zitbanken	Maatschappelijk nut	20
2.7 Openbare speellocaties		
Speelvoorzieningen	Maatschappelijk nut	10
Speelruimteplan	Maatschappelijk nut	25
Skatebaan	Maatschappelijk nut	25
2.8 Monumenten/civiele kunstwerken		
Bruggen & stuwten (beton/staal)	Maatschappelijk nut	60
Bruggen hout	Maatschappelijk nut	30
2.9 Begraafplaatsen		
Aanleg begraafplaatsen	Economisch nut	30
Grafbekisting	Economisch nut	10
2.10 Terreinwerken		
Permanent	Maatschappelijk nut	30
Tijdelijk	Maatschappelijk nut	10